

STANDARDE ȘI ETICĂ ÎN MONITORIZAREA ELECTRONICĂ

Manual pentru specialiștii
responsabili de stabilirea și
utilizarea monitorizării electronice



Mike Nellis

COUNCIL OF EUROPE



CONSEIL DE L'EUROPE

STANDARDE ȘI ETICĂ ÎN MONITORIZAREA ELECTRONICĂ

Manual pentru specialiștii responsabili
de stabilirea și utilizarea
monitorizării electronice

Mike Nellis

*Opiniile exprimate în această lucrare
reprezintă responsabilitatea autorilor și
nu reflectă neapărat politica oficială a
Consiliului Europei.*

Toate cererile privind reproducerea sau
traducerea integrală sau parțială a acestui
document trebuie adresate Direcției de
Comunicare (F-67075 Strasbourg Cedex
sau publishing@coe.int).

Orice altă corespondență referitoare
la acest document trebuie adresată
Direcției Generale pentru Drepturile
Omului și Supremația Legii.

Copertă și aranjare în pagină:
SPDP, Consiliul Europei

© Consiliul Europei, iunie 2015
Tipărit la Consiliul Europei

Autor:

Dr. Mike Nellis, Profesor emerit de justiție
penală și comunitară,
Universitatea din Strathclyde,
Facultatea de Drept, Glasgow,
Regatul Unit

Tabla de materii

MULȚUMIRI	4
LISTA ABREVIERILOR	5
INTRODUCERE	6
MONITORIZAREA ELECTRONICĂ: CADRE ETICE RELEVANTE	9
DEFINIREA „MONITORIZĂRII ELECTRONICE”	11
ETICA SUPRAVEGHERII UMANE ȘI TEHNOLOGICE	13
SCOPURILE MONITORIZĂRII ELECTRONICE	18
„PROPORȚIONALITATEA” MONITORIZĂRII ELECTRONICE	20
MONITORIZAREA ELECTRONICĂ AUTONOMĂ ȘI EXTINDEREA REȚELEI	22
MONITORIZAREA ELECTRONICĂ, REABILITAREA ȘI ABȚINEREA DE LA CONDUITA INFRAȚIONALĂ	24
CONSIMȚĂMÂNTUL ȘI RESPECTAREA MONITORIZĂRII ELECTRONICE	27
MONITORIZAREA ELECTRONICĂ ȘI PROTECȚIA PUBLICĂ	33
MODELAREA IMAGINII MASS-MEDIA ȘI PUBLICE	
A MONITORIZĂRII ELECTRONICE	36
ETICA INTERDICȚIEI DE CIRCULAȚIE ȘI A ARESTULUI LA DOMICILIU	37
ME ȘI REDUCEREA UTILIZĂRII SENTINȚELOR PRIVATIVE	
DE LIBERTATE DE SCURTĂ DURATĂ	40
ETICA URMĂRIII GPS	43
MONITORIZAREA ELECTRONICĂ ȘI PROTECȚIA VICTIMELOR	46
RESPONSABILITĂȚILE PERSONALULUI IMPLICAT ÎN ME	48
MONITORIZAREA ELECTRONICĂ: ANALIZA DATELOR ȘI PROTECȚIA DATELOR	51
ASPECTE ETICE ALE CERCETĂRII ME	53
SECTORUL PRIVAT ȘI MONITORIZAREA ELECTRONICĂ	57
TEHNOLOGII VIITOARE DE MONITORIZARE ELECTRONICĂ	59
CONCLUZII	61
GLOSAR	62
REFERINȚE	63
RECOMANDAREA CM/REC(2014)4	64

Mulțumiri

Mulțumesc Lujetei Kasa, lui Dominik Lehner și Maret Miljan pentru asistența punctuală în explorarea chestiunilor de etică în cadrul reuniunii multilaterale de la Strasbourg din noiembrie 2014. De-a lungul anilor, Bob Lilly, Iain Johnstone, Norman Brown, Michiel VanderVeen, Nuno Caiado, Richard Jones, Kristel Beyens, Anthea Hucklesby și multe alte persoane – prea multe pentru a fi menționate aici – din cadrul diferitelor conferințe CEP ME în care am fost implicat mi-au stimulat, de asemenea, gândirea, în diverse moduri, în ceea ce privește etica ME.

Mike Nellis

Lista abrevierilor

- ▶ **CEP** Confederația Europeană de Probațiune
- ▶ **CM/Rec** Recomandarea Comitetului de Miniștri
- ▶ **ME** Monitorizare electronică
- ▶ **GPS** Sistem de Poziționare Globală
- ▶ **SSI** Supervizare și supraveghere intensive
- ▶ **MDA** Monitorizarea la distanță a alcoolului
- ▶ **ME RF** Monitorizare electronică prin radiofrecvență

Introducere

a. În întreaga Europă, supraaglomerarea penitenciarelor, creșterea populației penitenciare și urmărirea sistemelor efective de supraveghere comunitară continuă să reprezinte provocări majore pentru sistemele de justiție penală, atât în ceea ce privește gestionarea instituțională eficientă, cât și atenția acordată drepturilor omului în cazul suspectilor și infractorilor. Acestea sunt preocupări pe termen relativ îndelungat, dar regimurile financiare austere din multe țări au intensificat și mai mult căutarea de soluții rentabile. Documentul Concept pregătit pentru reuniunea multilaterală a reflectat aceste evoluții, dar a subliniat și importanța vitală a considerentelor normative în materie de politică penală:

Statele membre ale Consiliului Europei dezvoltă politici de utilizare a încarcerării ca ultimă soluție de reducere a supraaglomerării penitenciarelor și a recidivei. Serviciile de probațiune se înființează pentru punerea în aplicare a sancțiunilor și măsurilor comunitare, pentru supravegherea și asistarea infractorilor în comunitate, sprijinirea reintegrării sociale a acestora. Monitorizarea electronică (EM) a fost, de asemenea, utilizată din ce în ce mai mult în ultimii ani. Există țări care și-au dezvoltat deja propria legislație și propria politică privind utilizarea monitorizării electronice, în altele – fie au fost introduse recent, fie sunt planificate. Sunt necesare orientări clare privind utilizarea și limitările ME, precum și rolul pe care serviciile de probațiune trebuie să îl joace în această privință.

Consiliul Europei a elaborat standarde pentru a ajuta statele membre să introducă în legislația, politica și practica lor o utilizare proporțională și efectivă a diverselor forme de monitorizare electronică în cadrul procesului de justiție penală, respectând pe deplin drepturile persoanelor în cauză. Pe lângă orientările furnizate în Regulamentul de liberare condiționată al Consiliului Europei (Recomandarea Comitetului de Miniștri CM/Rec (2010)1), un set de principii de bază referitoare la standardele etice și profesionale pentru reglementarea utilizării monitorizării electronice în procesul de justiție penală este definit în Recomandarea recent adoptată a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei CM/Rec(2014)4 privind monitorizarea electronică.

b. CM/Rec (2014)4 privind ME a fost emisă în februarie 2014. Scopul reuniunii multilaterale, care a avut loc la Strasbourg în perioada 27-28 noiembrie 2014, a fost semnalarea importanței Recomandării ME pentru a o face cunoscută pe scară mai largă, a aprofunda înțelegerea acesteia și a obține feedback cu privire la motivul și modul în care a fost sau nu utilizată. Delegaților li s-a adus la cunoștință, la începutul reuniunii, că Recomandarea reprezintă doar standardele minime, că, în mod inevitabil, au existat compromisuri în elaborarea acesteia, iar Consiliul Europei a înțeles că țările individuale ar putea merge mai departe și, probabil, chiar au făcut-o deja, pentru a realiza mai multe. Nu există nicio așteptare în ceea ce privește o practică standardizată la nivelul întregii Europe referitor la ME – acest lucru poate fi văzut chiar ca un pericol – însă, în cadrul gamei largi de cadre juridice și politice, atât tradiționale, cât și emergente, există așteptări privind o practică mai bună și mai informată din punct de vedere etic. Unele state membre aspiră în mod deschis la acest lucru. Letonia, de exemplu, a descris scopul programului continuu de reformă a serviciilor corecționale ca fiind crearea unui „sistem îmbunătățit ... în conformitate cu standardele internaționale în domeniul drepturilor omului”.

c. Letonia a fost una dintre cele opt țări care au făcut prezentări în cadrul reuniunii multilaterale cu privire la schemele ME existente sau iminente. Celelalte țări au fost Albania, Austria, Danemarca, Croația, Franța, Turcia și (cu cele mai multe detalii) Estonia. De la ele, participanții au obținut o viziune clară asupra proceselor și procedurilor care sunt utilizate pentru a încorpora ME în sistemele de justiție penală sau (în cazul sistemelor mature de ME, cum ar fi Franța și Olanda) pentru a reforma și a rafina utilizarea actuală a acesteia. Este clar că în multe privințe procesele și procedurile sunt în concordanță cu gândirea Consiliului Europei și, în unele cazuri, CM/Rec (2014)4 a fost direct influentă. La fel de clare rămân anumite puncte nevralgice și dificultăți care derivă din presiunile deosebite cu care se confruntă anumite țări, înțelegerile tradiționale privind modul în care ar trebui înfăptuită justiția penală, precum și dilemele, și provocările generate de înseși tehnologiile ME.

d. Următoarele observații nu înlocuiesc în niciun fel CM/Rec (2014)4. Acestea sunt menite să clarifice în continuare problemele etice complexe care apar atunci când țările membre încearcă să pună în aplicare ME pentru adulți la etapa care precedă judecata, etapa de condamnare și etapa de după

eliberare (Recomandarea nu s-a referit la utilizarea ME pentru infractorii tineri, dar unele concluzii de bună practică pot fi, totuși, trase în ceea ce privește această grupă de vârstă). Observațiile făcute aici nu reprezintă un raport direct despre „lucrurile spuse” în cadrul evenimentului de două zile. Acestea dezvoltă propunerile și întrebările la care se face referință în documentele de discuție pregătite pentru eveniment, pe baza sau sugerate de diverse aspecte ridicate în prezentările și discuțiile care au avut loc între delegați. Acestea evidențiază progrese deosebite în unele dintre țările participante, dar nu acordă o atenție egală tuturor. O atenție deosebită este acordată Estoniei și Danemarcei, deoarece ele oferă exemple deosebite de bună practică, deși o fac în moduri diferite. Discuția din cadrul evenimentului nu a acoperit toate problemele ridicate în CM/Rec (2014)4, în special aspecte legate de posibila discriminare etnică în utilizarea ME (în ceea ce privește infractorii străini și utilizările transfrontaliere ale Sistemului de Poziționare Globală (GPS). Nici documentul dat nu face acest lucru.

Monitorizarea electronică: cadre etice relevante

a. Principiile etice sunt cele care ghidează și orientează persoanele, profesioniștii, organizațiile și guvernele spre o conduită bună. Printre filosofi există numeroase teorii variate ale eticii, care au implicații practice foarte diferite în lumea reală și nu este neapărat ușor să se ajungă la un consens etic cu privire la ceea ce este bine să faci și ce este bine să fie în sistemele de justiție penală sau oriunde altundeva. Există, de fapt, două domenii distincte de deliberare etică relevante pentru dezbaterile despre ME – „etica pedepsei, controlului și îngrijirii” și „etica schimbării tehnologice”. Cea dintâi a fost dezbătută mult timp în filosofia, jurisprudența și penologia morală (domenii care au neglijat în mod tradițional întrebările despre tehnologie). Implementarea monitorizării electronice (ME) în contextul supravegherii infractorilor poate fi guvernată mai degrabă, în mod formal, de protocoalele juridice, judiciare și politice, decât de cele etice, dar înțelegerile etice (dacă nu, întotdeauna preocupările privind drepturile omului) susțin invariabil aceste chestiuni.

b. „Etica schimbării tehnologice” este un domeniu mai nou al activității intelectuale, care a apărut în secolul al XX-lea, când complexitatea, permeabilitatea și potențialele pericole ale schimbărilor tehnologice au devenit mai evidente (armele atomice, bazele de date computerizate, schimbările climatice etc.). Aceasta cuprinde acum implicațiile de supraveghere ale tehnologiilor digitale de informare și comunicare, dintre care ME poate fi înțeleasă ca o formă particulară, personalizată, destinată a fi utilizată într-un cadru de justiție penală. „Etica pedepsei” și „etica schimbării tehnologice” se reunesc – sau, mai degrabă, trebuie să se reunească – în ceea ce numim „tehnocorecțiile” – aplicarea tehnologiilor în controlul și gestionarea infractorilor în penitenciar sau în comunitate. ME este o „inovație tehnocorecțională”, iar atitudinile factorilor de decizie, practicienilor și ale publicului față de aceasta sunt modelate nu numai de înțelegerile tradiționale

a ceea ce constituie pedeapsa adecvată (așa cum este ME apreciată, de obicei), ci și de înțelegeri mai moderne ale acceptabilității sau, în alt fel, de utilizare a tehnologiilor digitale în anumite domenii ale vieții sociale. Aceste înțelegeri din urmă pot fi mai subliminale sau subconștiente, deoarece, în viața lor de zi cu zi, profesioniștii din clasa de mijloc sunt acum cufundați într-o lume a gadgeturilor tehnologice, cele mai evidente fiind smartphone-urile, laptopurile și tabletele – lucru mai puțin adevărat pentru infractorii mai săraci. Amândoi acești factori fac mult mai important să judecăm atent modalitățile prin care tehnologia digitală este implementată în societățile noastre și etica utilizării acesteia.

Definirea „monitorizării electronice”

a. Tehnologiile de monitorizare electronică permit autorităților judiciare și executive să limiteze, să reglementeze și să impună activitatea spațială și temporală a unui suspect sau infractor (locațiile, mișcările și orarele acestora), de la distanță, adesea „în timp real”, potențial, într-un mod foarte fin calibrat pentru perioade cu durată variabilă. Tehnologiile de monitorizare contemporană se concentrează pe identificarea infractorilor în locații fixe, urmărind traseele infractorilor „în mișcare” sau alertând autoritățile atunci când perimetrele zonelor de excludere desemnate urmează să fie încălcate – separat sau în combinație. Aceste capacități tehnologice permit punerea în aplicare a cerințelor judiciare sau executive, fie prin a fi prezent într-un anumit loc, la un anumit moment (incluziune), fie prin a fi absent dintr-un anumit loc (excludere), și pot fi utilizate în mod autonom sau împreună cu alte tehnici de supraveghere (adesea, de asistență socială). Tehnologiile de „monitorizare a mișcării” pot fi, de asemenea, folosite pentru a identifica infractorii aflați la locul unei anumite infracțiuni și au devenit, astfel, de interes special pentru ofițerii de poliție. Datele privind „monitorizarea prezenței” în locații unice au fost anterior (și rămân) de interes pentru anchetele poliției. Totuși, chiar dacă acestea arată că un infractor nu era acasă atunci când avea obligația să fie (o informație care ar putea fi valoroasă), aceasta nu ar putea face legătura dintre o persoană și locul unei infracțiuni, în modul în care o pot face tehnologiile de urmărire.

b. „Monitorizarea electronică” este un termen generic care cuprinde o serie de tehnologii, cu utilizarea frecvenței radio, verificarea vocală și combinații de urmărire a telefonului celular prin satelit. Este posibil ca pe viitor să se dezvolte alte tehnologii, care să îmbunătățească sau să depășească monitorizarea locației. Deja există monitorizarea la distanță a alcoolului (MDA), dar, deși este

uzuală în SUA, ea nu a fost folosită pe scară largă în Europa. Aceasta ar trebui înțeleasă ca o formă de monitorizare care încearcă mai degrabă să interzică un anumit comportament – consumul de alcool – decât să reglementeze pur și simplu locația și programul unei persoane. O astfel de reglementare este un mijloc indirect prin care se încearcă schimbarea comportamentului unei persoane – diminuarea oportunităților de activitate infracțională, promovarea autodiscipliniei, dar, la fel ca MDA, este posibil ca viitoarele forme de ME să încerce să monitorizeze și să modifice comportamentul infractorului în moduri mai directe. Acest lucru ar fi în concordanță cu modul în care ME a fost inițial concepută în anii 1960 – ceea ce cunoaștem astăzi ca „tehnologie persuasivă”. Mai multe despre viitoarele tehnologii ME vor fi discutate mai departe în acest document.

c. Este important ca ME să nu fie înțeleasă doar ca o tehnică folosită în cazul infractorilor sau suspecților individuali. Ea trebuie înțeleasă, de asemenea, și ca un sistem tehnologic sau, mai precis, ca un „sistem socio-tehnic automatizat”, care este capabil – într-un mod în care alte practici de supraveghere nu sunt – să efectueze supravegherea în masă a unui număr potențial mare de suspecți și infractori, în mod simultan, dacă nu neapărat uniform. Infractorilor li se pot impune norme și reglementări detaliate, aplicate cu o precizie și o viteză pe care sistemele umane în sine nu le-ar putea emula niciodată, cu siguranță: nu la fel de eficient și, probabil, nu la fel de imparțial. Oamenii sunt încă nevoiți să programeze și să supravegheze computerele, să citească ecranele și să ia decizii cu privire la modul în care trebuie să se răspundă alertelor și încălcărilor, însă multe aspecte ale procesului sunt sau pot fi automatizate. Chiar și apelurile telefonice – și vocile – către infractori pot fi automatizate, creând eficiență, dar depersonalizând potențial procesul de supraveghere. În ceea ce privește ME, există întotdeauna alegeri etice care pot fi făcute în ceea ce privește gradul de automatizare dorit pentru monitorizare. În plus, odată ce un centru de monitorizare este construit, din punct de vedere tehnic, este la fel de ușoară (fără a ține cont de considerentele de personal) monitorizarea a zeci de infractori sau chiar a mii de infractori. Odată ce un sistem ME a fost introdus, creșterea gradului de utilizare a acestuia este relativ ușoară, iar acest lucru poate fi văzut și ca unul dintre pericolele sale.

Etica supravegherii umane și tehnologice

a. ME este un tip de supraveghere care folosește mai degrabă tehnologia de monitorizare la distanță decât contactul personal pentru colectarea de date (de obicei, date de localizare) cu privire la infractori, deși aceste două surse pot fi combinate. Decizia de a adopta tehnologia de supraveghere, de a completa sau înlocui supravegherea umană nu este niciodată neutră, din punct de vedere moral, și nu ar trebui considerată niciodată doar ca o problemă tehnică sau financiară. În mod inevitabil, în prezent, acești factori vor fi importanți pentru factorii de decizie. Prezentarea din partea Olandei, de exemplu, s-a referit atât la „politica bazată pe tehnologie”, cât și la „politica bazată pe partea financiară” în ceea ce privește ME, și a menționat că monitorizarea biometrică a locației unor infractori olandezi s-a dezvoltat din cauza desființării, din considerente financiare, a secțiilor de poliție locale la care acești infractori obișnuiau să raporteze, în trecut, „în persoană”. Nu există nicio îndoială că tehnologia poate crea noi posibilități sociale și că presiunile financiare pot să stimuleze uneori răspunsuri mai imaginative la probleme sociale vechi – deși, în mod destul de evident, reducerile nu pot decât să diminueze calitatea serviciilor oferite oamenilor. Oricât de constrânși s-ar simți factorii de decizie politică, din motive tehnologice și financiare, să schimbe practica cu suspiecții și infractorii, aceștia trebuie să se întrebe, de asemenea, care este „binele” – în termeni sociali și politici – care se dorește și care este probabil a fi realizat prin adoptarea tehnologiei. Reducerea recidivei, creșterea conformității și reducerea utilizării pedepsei cu închisoarea – toate ar putea reprezenta acest „bine” posibil, dar este ME o modalitate justificată din punct de vedere etic, pentru a le realiza? Există alte modalități mai bune de a realiza acest „bine”?

b. Problema utilizării supravegherii la distanță pentru a completa sau a înlocui contactul uman a devenit recent mai complexă. Principalul mod în care

aceasta a fost inițial dezbătută în Europa, în special, în cadrul Confederației Europene de Probațiune (CEP) a fost cu privire la impactul supravegherii asupra muncii sociale. Presupunerea a fost că ar fi un lucru negativ să se înlocuiască profesioniștii calificați, grijulii, cu monitorizarea impersonală sau ME să devină dominantă în mod nejustificat în cadrul supravegherii comunitare, deoarece cercetarea a evidențiat importanța relației de susținere a unui infractor în schimbarea atitudinii și comportamentului său. În acest sens, ME a fost adesea considerată o potențială amenințare la adresa muncii sociale. Pe de altă parte, este recunoscut de mult timp faptul că folosirea ME în comunitate este „mai puțin rea” – o intervenție mai umană, care respectă drepturile – decât detenția, dar aceasta are mai puțin de a face cu înlocuirea contactului uman al infractorului cu personalul penitenciarului (care poate fi pozitiv) și mai mult cu îndepărtarea acestuia dintr-un mediu instituțional opresiv, care impune mai mult control decât este necesar, în multe cazuri, pentru a reduce recidiva. Aspectele pozitive ale utilizării ME ca alternativă la custodie ori ca mijloc de eliberare timpurie sau condiționată a suspectului, sau infractorului, sunt modalitățile evidente prin care ea îi permite acestuia să mențină sau să reia relațiile cu familia și/sau să ocupe un loc de muncă. Posibilitatea de eliberare în baza ME ca „recompensă pentru o bună conduită în timpul detenției” – așa cum a afirmat Croația – are ca premisă înțelegerea că infractorii vor prefera mai degrabă ME decât să rămână în mediul penitenciar. Majoritatea infractorilor preferă ME, dar nu toți: unii infractori preferă rutina, familiaritatea și camaraderia din penitenciare (și nu caută oportunități de reformă) decât responsabilitățile și „semi-libertatea” pe care o implică ME. Aspectul evident pozitiv pentru stat, în cazul infractorilor care preferă ME, este reducerea costurilor pentru penitenciare, dar subiacent tuturor acestor aspecte pozitive este înțelegerea mai profundă a faptului că ME este un „rău mai mic” decât detenția.

c. Există acum alte modalități de a folosi ME ca fiind „mai puțin rea”, fapt care poate avea, în mod evident, și aspecte pozitive. În cazul în care supravegherea polițienească a deținuților eliberați a constituit „contactul uman” cu infractorii, în loc să reprezinte un sprijin pentru munca socială, rolul acesteia s-a transformat adesea în unul hărțuitor, intimidant și neplăcut. Este posibil ca acest lucru să-i fi împiedicat pe unii deținuți eliberați să comită infracțiuni, dar, ME servește, de asemenea, și la confirmarea identităților criminale ale acestora, ca „oameni răi” care nu pot fi de încredere și care sunt considerați că nu merită ajutor să se schimbe în bine. Utilizarea supravegherii la distanță

pentru a înlocui acest tip de contact uman negativ – spre deosebire de cel pozitiv, reprezentat de munca socială – ar putea fi o modalitate de a spori umanitatea și demnitatea suspectilor și a infractorilor, precum și a familiilor acestora (chiar dacă doar relativ). Perspectivele revenirii la contactul uman negativ – intimidarea cu supravegherea poliției – rămâne ca un stimulent pentru respectarea ME, la fel cum este și detenția.

d. Delegația turcă a remarcat faptul că unii dintre infractorii lor au spus că „preferă ME, inspecției poliției” și că există acum un sens emergent că ME poate – și ar trebui – să fie folosită pentru a înlocui formele negative de contact uman. Acest lucru completează – mai degrabă decât contrazice – argumentul conform căruia ME NU ar trebui să fie utilizată pentru a înlocui contactul uman pozitiv reprezentat de munca socială, dar face ca relația conceptuală dintre tehnologia de supraveghere și interacțiunea personală, față în față, să fie mai complicată decât a părut în dezbaterile anterioare despre ME. Este adevărat că „supravegherea intimidantă a poliției” este, de obicei, o modalitate cu utilizare intensivă a forței de muncă, costisitoare în a trata cu infractorii eliberați și că statele au, în mod invariabil, un motiv financiar prioritar pentru reducerea utilizării acesteia și înlocuirea ei cu monitorizarea la distanță, dar dacă ofertanții înșiși consideră ME ca o modalitate mai legitimă și mai demnă de a fi supravegheați, există, de asemenea, și motive etice de a urmări această abordare. În cazul în care pot fi obținute rezultate mai bune prin înlocuirea formelor non-relaționale, invazive, de contact uman, cu formele corespunzătoare de ME, justificarea etică a unei astfel de abordări este și mai mare.

e. Reprezentantul Regatului Unit a descris o serie de scheme din Anglia și Țara Galilor în care infractorii persistenți și prolifici, recent eliberați din penitenciar, au avut posibilitatea de a alege între urmărirea GPS și „supravegherea intruzivă” de către ofițerii de poliție (modul tradițional de a gestiona astfel de infractori, care comit un număr foarte mare de infracțiuni contra proprietății, în perioade scurte de timp, uneori pentru a-și finanța consumul de droguri). Schemele sunt gestionate în comun de agenții de poliție și consilierii de probațiune, dar urmărirea GPS oferă mai mult control poliției. Urmărirea GPS este considerată mai potrivită pentru infractorii care indică dorința de a renunța la infracțiune și doresc ajutor din partea consilierilor de probațiune să facă acest lucru. Aceștia beneficiază de urmărirea GPS în trei moduri. În primul rând, nu sunt supuși formelor frecvente (zilnice) de intimidare prin contact cu poliția pe stradă și în domiciliile lor, care uneori

au servit ca factor de descurajare a cooperării cu consilierii de probațiune. În al doilea rând, tehnologia de monitorizare poate indica dacă aceștia sunt prezenți sau absenți la locațiile unor infracțiuni cunoscute – ceea ce îi poate incrimina sau exonera. Acest lucru înseamnă – în al treilea rând, în cazul în care sunt exonerați – că ei vor scăpa de arestarea și prelucrarea de rutină într-o secție de poliție, lucru care, altfel, li s-ar fi întâmplat. Schemele „GPS voluntare” nu au fost evaluate în mod oficial, însă observațiile preliminare sugerează că infractorii experimentează monitorizarea în acest fel, ca pe ceva care, printr-o combinație de încredere care li se acordă (un sentiment care nu le-a fost insuflat niciodată de „supravegherea polițienească invazivă”) cu speranța în propriul viitor și frica (de detectare) îi ajută să se abțină de la conduita infracțională. Ca atare, această abordare – care, trebuie spus, adaugă sprijin zilnic pentru „susținerea conformității”, alături de monitorizarea GPS – trebuie încurajată. Dezavantajul unor astfel de scheme este că ele pot fi acționate cu ușurință numai prin economii de costuri – poliția economisește sume considerabile de bani prin oprirea „supravegherii invazive” și prin reducerea necesității de a efectua arestări aleatorii atunci când apar noi infracțiuni. O problemă mai îngrijorătoare este faptul că poliția ar putea să aprecieze mai mult capacitățile de colectare de informații, capacitățile de investigare pe care urmărirea GPS le permite, decât capacitățile care permit abținerea de la conduita infracțională și care, în momentul de față, au fost incluse ca parte a alegerii etice. Este posibil ca, pe viitor, aceștia să poată face o alegere diferită.

f. Cu toate acestea, dilema muncii sociale/supravegherii nu a dispărut. Un schimb interesant de opinii a avut loc între Regatul Unit și Norvegia în legătură cu acest lucru. Delegatul Regatului Unit a prezentat ideea că un aspect al „eficiențelor” care au fost posibile prin urmărirea GPS a fost reducerea nevoii de vizite cu instalare la domiciliile infractorilor. Dispozitivele de urmărire GPS pot fi montate în instanță sau în penitenciar, iar infractorului i se poate da dispozitivul cu încărcare a bateriei pentru a fi luat acasă și a fi conectat de el însuși la sursa de alimentare electrică. (Aceasta se numește abordarea „plug and play”). Infractorul poate fi urmărit pe drumul spre casă și, dacă nu apar probleme tehnice, nu există necesitatea evidentă pentru o vizită la domiciliu. Norvegia nu utilizează urmărirea GPS, iar delegatul lor a contracarat opinia Regatului Unit, spunând că ei văd merite intrinseci în vizitele la domiciliu, care depășesc montarea și verificarea echipamentului. Vizitele la domiciliu au permis contactul personal util între consilierii de probațiune, infractori și familiile lor.

g. Din punct de vedere etic, costul în sine nu ar trebui niciodată să fie un motiv pentru introducerea ME, dar având în vedere că, în mod realist, este întotdeauna probabil ca acesta să fie un factor important în luarea deciziilor politice privind ME, mai sunt multe lucruri care trebuie spuse. Nu există un model european comun în ceea ce privește costul ME față de detenție, dar este probabil ca costurile proporționale să fie similare cu cele descrise de Danemarca (țară care utilizează ME RF începând cu 2005). Prețurile comparabile pe zi în anul 2013 au fost următoarele:

Penitenciare închise	– aprox. 238 euro.
Penitenciare deschise	– aprox.156 euro.
Penitenciare locale	– aprox.154 euro.
Centre corecționale de tranzit	– aprox.162 euro.
Monitorizare electronică	– aprox. 63 euro.

h. Costul scăzut al ME va fi, în mod inevitabil, atrăgător pentru factorii de decizie politică, atât ca alternativă directă la o pedeapsă cu închisoarea, cât și ca mijloc de reducere a timpului petrecut în custodie, folosindu-se ME pentru a efectua eliberarea mai devreme decât ar fi fost făcută altfel. Există argumente penologice solide pentru crearea de alternative și punerea în aplicare a eliberării anticipate (pentru absolvirea procesului de reintrare și reintegrare) ori de câte ori este posibil și acolo unde o tehnologie cu costuri reduse face acest lucru fezabil, într-un mod care nu era posibil înainte, s-ar putea argumenta că există o obligație morală de a continua cu aceasta. În plus, reducerea costurilor într-un anumit domeniu poate fi foarte justificabilă în cazul în care se economisesc bani în scopuri mai bune, pentru a crea noi proiecte și posturi în comunitate sau pentru a îmbunătăți calitatea regimurilor de detenție rămase. Avertismentul cu privire la costuri este pur și simplu acesta: ME nu ar trebui introdusă în mod implicit doar pentru că este mai ieftină decât închisoarea (fapt care este demonstrat) – trebuie să existe motive penologice solide pentru utilizarea acesteia și trebuie extrem de bine gândit modul în care ea poate fi folosită cu înțelepciune și în mod optim.

Scopurile monitorizării electronice

a. ME este în mod inerent o formă de control, o restricție, dacă nu o privare deplină a libertății, dar în funcție de modul în care este utilizată, punctul la care este folosit în procesul de justiție penală și măsurile cu care este combinată servesc, în diferite moduri, scopurilor de reabilitare, punitive (retributive sau de descurajare) și de protecție publică. Este probabil ca, în orice țară, să coexiste diferite puncte de vedere între diferitele grupuri profesionale cu privire la modul în care ar trebui utilizată ME și chiar dacă acesta este sau nu un lucru util sau etic. Delegatul olandez a subliniat faptul că în țara sa judecătorii doresc pedeapsa și protecția publică din partea ME, în timp ce factorii de decizie politică doresc ca acest lucru să fie legat de reabilitare. Acestea sunt, a spus el, „ambele opțiuni legitime”. Într-adevăr, în multe țări europene pedeapsa și reabilitarea nu reprezintă scopuri penale incompatibile; orice sancțiune dată poate avea mai multe scopuri.

b. Termenul „semi-libertate”, folosit de mult timp (deși nu în lumea anglofonă), surprinde destul de bine tipul de control pe care îl impune ME. Acest lucru nu face ca monitorizarea electronică să fie inerent punitivă, cel puțin – nu în sens retributiv. Controlul poate fi impus în mod legitim în etapa premergătoare judecății, asupra persoanelor necondamnate – folosind ME – într-un mod în care, evident, pedeapsa nu o poate face. Scopul este de a reduce riscul de fugă și/sau interferența cu martorii și, în acest stadiu al procesului de justiție penală, folosirea ME este, fără îndoială, oportună, ca măsură autonomă, fie pentru a impune arestul la domiciliu, fie pentru a monitoriza perimetrele zonelor de excludere prin utilizarea GPS-ului. Cercetarea scoțiană cu privire la aplicarea ME RF ca măsură preliminară a sugerat, totuși, că anumiți suspecți ar putea avea nevoie de sprijin pentru a respecta această cerință.

c. Tehnologia ME nu este, în sine, reabilitativă – nu poate schimba, în mod evident, atitudini și comportamente pe termen lung, în moduri care depășesc experiența imediată a acesteia – dar ea poate să susțină și, probabil, să sporească măsurile care sunt destinate reabilitării, să ajute infractorii să dobândească autodisciplina inițială, necesară pentru a stimula renunțarea la recidivă. Orice schimbare pozitivă pe termen lung, care urmează unei perioade supuse ME, va fi mai degrabă un lucru neprevăzut decât un rezultat al experimentării tehnologiei. Dacă se dorește și se preconizează o schimbare pe termen lung, trebuie utilizate alte metode de intervenție.

d. De asemenea, s-ar putea argumenta că ME nu este retributivă în sine (cu excepția cazului în care se consideră că impunerea controlului este în mod necesar și în mod inerent punitivă) – fapt ce pare deosebit de important atunci când aceasta este impusă suspecților în etapa premergătoare judecării, înainte de a fi condamnați – dar se pretează în mod clar la o formă distinctă de libertate limitată și nu-i surprinzător faptul că este cel mai frecvent discutată ca o pedeapsă. Este înțeleasă mai degrabă ca o formă de descurajare decât de retribuție, deoarece aceasta caută să îi facă pe infractorii să fie conștienți și să se teamă de consecințele încălcării – probabilitatea crescută de a fi detectați (comparativ cu formele netehnologice de supraveghere) și (probabil) o pedeapsă mai severă în cazul în care sunt prinși. Totuși, ar fi o greșeală să credem că ME poate fi asociată numai cu teama. Este posibil ca aceasta să fie folosită în moduri care stimulează, de asemenea, speranța și sentimentul că este de încredere, ceea ce ar fi, în mod clar, complementar intervențiilor de reabilitare.

e. Indiferent dacă ME este folosită în scopuri punitive sau de reabilitare, sau reprezintă o combinație a celor două, caracterul oneros al experienței nu trebuie subestimat, indiferent de cât de blândă ar putea să pară pedeapsa pentru observatorii externi, neinformați. Ar putea fi de ajutor ca, în cazul sancțiunilor ME care trec de o anumită durată – de exemplu, trei luni – să se finalizeze procesul de încheiere a ME prin relaxarea progresivă a gravității restricțiilor spațiale și temporale impuse infractorului. Este caracteristica tehnologiei ME ca programele să poată fi recalibrate cu ușurință pe calculator și explicate infractorului, astfel încât monitorizarea infractorilor să crească mai puțin pe măsură ce pedeapsa acestora se apropie de sfârșit. Reducerea treptată a restricțiilor poate servi, de asemenea, ca un stimulent suplimentar de respectare a ME.

„Proportionalitatea” monitorizării electronice

a. Măsurile și sancțiunile trebuie să fie proporționale cu gravitatea infracțiunii și/sau gradul de risc prezentat. Nu este logic să spunem despre ME sau urmărirea GPS că ele sunt proporționale sau nu, în sine. Dimpotrivă, tehnologia poate fi utilizată pentru a crea tipul și durata regimurilor de supraveghere, cărora le pot fi atribuite gradele de proporționalitate. Acestea pot varia considerabil în ceea ce privește intruzivitatea și onerozitatea lor, pot aborda diferite niveluri de risc și pot fi utilizate atât în momentele bune, cât și în cele rele ale condamnării. O perioadă scurtă de monitorizare RF, în mod autonom, poate fi o alternativă adecvată la o mică amendă, de exemplu (vezi mai jos). Monitorizarea constantă a mișcărilor infractorilor sexuali cu grad mare de risc poate fi adecvată la eliberarea acestora din penitenciare. Utilizarea ME pentru impunerea „arestului” de 24 ore pe zi la domiciliul infractorului poate fi foarte intruzivă și, probabil, este suportabilă doar pentru o perioadă de câteva luni, în afară de povara pe care o impune asupra altor membri ai familiei. Utilizarea ME pentru punerea în aplicare a interdicțiilor de a ieși din casă doar pentru o parte a zilei, acordând infractorilor „timp liber” sau posibilități de angajare, este, probabil, suportabilă pentru perioade mai lungi de timp. Durata zilnică a perioadei de interdicție și durata totală a unui ordin ME sunt elemente-cheie ale proporționalității acesteia, dar trebuie să se țină cont dacă ME este sau nu o pedeapsă autonomă sau legată de alte măsuri (fapt care trebuie, de asemenea, luat în considerare în ecuația proporționalității). În unele jurisdicții, principiul propriu-zis de urmărire constantă prin GPS în timp real se consideră a fi o încălcare a vieții private, ca drept răspuns inerent disproporționat la orice infracțiune. Zonele de excludere sunt adesea considerate mai acceptabile, dar care este, de fapt, mai invazivă: monitorizarea discretă, de la distanță, a tuturor mișcărilor sau excluderea specifică din spațiul public, în special a unui întreg oraș? În prezent, pare să existe un consens clar conform căruia excluderile în baza ME din spațiul public pot fi justificate, în principiu, dar există o înțelegere mai redusă a modului în care acestea pot fi făcute proporționale cu riscul sau

a factorilor care ar trebui luați în considerare (riscul de vătămare a victimei, natura (și definirea) „locației” în sine, disponibilitatea resurselor poliției).

b. Discuția privind proporționalitatea sancțiunilor ME (deși înșelătoare, uneori) ridică inevitabil întrebări legate de relația acesteia cu detenția: în ce mod pot fi sancțiunile ME echivalente cu detenția? În timp ce nimeni nu deține informații complete cu privire la acest subiect, pare să devină o regulă faptul că o zi întreagă de Monitorizare Electronică prin Radiofrecvență (ME RF) este considerată echivalentă cu o zi de detenție. Olanda, Belgia, Norvegia și Danemarca operează în acest mod. Letonia și Republica Slovacă intenționează să facă același lucru, ultima consacrand-o prin secțiunea 53(5) din Codul penal (în vigoare din ianuarie 2016), care are următorul conținut:

„În cazul în care un deținut nu respectă restricțiile sau obligațiile care decurg dintr-o sentință de arest la domiciliu, instanța va transforma pedeapsa într-o pedeapsă privativă de libertate, astfel încât fiecare zi rămasă din pedeapsa de arest la domiciliu să fie echivalentă cu o zi de pedeapsă cu închisoarea”.

c. Crearea acestui tip de corespondență între perioada executată în cadrul ME și perioada executată în detenție este cu siguranță clară și transparentă, precum și ușor de înțeles pentru un infractor și pentru familia acestuia, dar susține, fără îndoială, ideea că ME RF este mai degrabă o formă de arest decât o formă flexibilă de control care poate fi utilizată în moduri diferite, alături de alte sancțiuni, și integrată altor intervenții penale. Ar trebui să fie posibilă utilizarea unor perioade mai scurte de ME RF pentru restricționarea libertății infractorului între anumite ore specifice, în intervalul cărora se știe că acesta se angajează în furturi din magazine sau consumă alcool și se implică în încăierări. Interdicția de a ieși din casă – mai puțin de o zi întreagă, în cazul ME – nu ar trebui să fie echivalentă cu o zi petrecută în penitenciar. S-ar putea argumenta, de asemenea, că, în cazul utilizării ME pentru restricționare la domiciliu (de exemplu, maxim 12 ore), perioada de supraveghere în comunitate ar putea fi, în mod legitim, mai lungă (dar proporțională) decât perioada de detenție pe care infracțiunea ar fi determinat-o altfel, în mod normal. De asemenea, se pot aduce argumente cu privire la echivalența zilelor petrecute pe baza urmării GPS (și a regimului specific pentru care este folosit a-l crea) cu zilele petrecute în penitenciar. Niciuna dintre acestea nu are intenția de a sugera că regimurile ME nu sunt invazive sau oneroase, sau că ME este o sancțiune inerent mai blândă decât detenția: reglementarea temporală și spațială poate fi calibrată în așa fel încât aceasta să fie foarte punitivă. ME implică propriile „suferințe”, deși aceasta nu este niciodată incapacitantă în modul în care este detenția. Ideea evidențiată aici este că utilizările creative ale ME pot fi înăbușite în cazul în care aceasta este considerată a fi doar o formă echivalentă și comensurabilă cu detenția – de limitare a libertății.

Monitorizarea electronică autonomă și extinderea rețelei

a. Atunci când intenția este pedeapsa, ME poate fi folosită, în mod justificat, doar ca o măsură autonomă, iar încălcările spațiale și temporale supravegheate în mod riguros. Infraționalitatea va fi redusă în perioada de supraveghere, deoarece infractorii se tem să nu fie detectați și de amenințarea cu consecințe dureroase. Unele cercetări în limba engleză arată că chiar și ME RF, în sine, poate motiva infractorii să ia în considerare abținerea de la conduita infrațională (Hucklesby 2009), fără a-i echipa, în mod necesar, cu resursele personale sau sociale pentru a face acest lucru. Interdicțiile de circulație impuse de ME pot ajuta la distrugerea obiceiurilor criminogene – de exemplu, asocierea cu colegi infractori. În plus, membrii familiei, din motive de îngrijorare pentru infractor, pot avea o influență pozitivă asupra acestuia, fapt care ar putea contribui la consolidarea tendințelor de abținere de la conduita infrațională. Cercetarea foarte utilă a lui Hucklesby nu ar trebui, totuși, înțeleasă ca conferind legitimitate generală ME folosite autonom. Aceasta arată că ea poate fi o pedeapsă utilă, uneori, însă lasă prea multe la voia întâmplării (obiceiurile nu pot fi întrerupte, membrii familiei nu pot fi, de fapt, o influență pozitivă sau suficientă) în cazul în care scopul este reabilitarea.

b. Cu toate acestea, o implicație a cercetării lui Hucklesby este faptul că ME, de sine stătător, utilizată în perioade scurte de timp, poate constitui o pedeapsă utilă în cazul infractorilor cu risc scăzut, pentru care detenția ar fi inadecvată și excesivă. Aceasta ar putea fi deosebit de adecvată – din motive etice solide – ca alternativă la o sancțiune financiară, care, în cazul infractorilor mai săraci, poate avea un impact mai dăunător asupra bunăstării unei familii, decât interdicția de circulație sau privarea de libertate a infractorului. Așa cum s-a menționat mai sus, arestul la domiciliu are consecințe asupra co-rezidenților unui infractor, dar pot exista situații în care privarea de timp a unui infractor este mai justificată decât privarea acestuia (și a familiei sale) de partea financiară.

c. Pentru unii, practica utilizării ME în cazul infractorilor cu grad scăzut de risc – fapt care se întâmplă deja în unele jurisdicții – ar putea fi considerată drept exemplul de extindere a rețelei și, prin urmare, o utilizare necorespunzătoare a ME. Extinderea rețelei – utilizarea unei măsuri penale intense asupra infractorilor (în mod individual sau ca o categorie) care prezintă niveluri mai scăzute de risc decât cei cărora le-a fost destinată inițial această măsură sau care au fost inițial vizați de aceasta – trebuie, într-adevăr, evitată. Rezultatul este că unii infractori primesc sancțiuni mai intruzive decât gravitatea infracțiunii comise sau decât nivelul de risc al acestora. Judecătorii pot extinde rețeaua atunci când pronunță sentințe mai intruzive pentru infractori, pe care factorii de decizie și legiuitorii nu le-au preconizat. În mod similar, factorii de decizie și legiuitorii pot ei înșiși să extindă rețeaua atunci când extind o pedeapsă introdusă pentru infractorii care sunt expuși, în mod specific, riscului de privare de libertate, asupra infractorilor care sunt mai puțin expuși acestui risc. Atâta timp cât este aleasă în mod deliberat de către factorii de decizie politică sau de către judecători, utilizarea ME de sine stătător (care nu poate fi invocată pentru schimbarea conduitei) în cazul infractorilor cu grad de risc scăzut nu extinde, în sens strict, rețeaua: mai degrabă, în unele cazuri, este folosită o pedeapsă adecvată, convenită. Dacă chiar și această utilizare a ME este considerată o alternativă la privarea de libertate – în cazul în care infractorii cu risc scăzut sunt cu adevărat în pericol de detenție – se poate considera, în mod rezonabil, că pragul privării de libertate în jurisdicția în cauză este inacceptabil de scăzut. Utilizarea ME în mod autonom nu ar trebui să devină o regulă în cazul infractorilor cu grad de risc scăzut – există întotdeauna și alte opțiuni – dar aceasta s-ar putea să își găsească un loc aparte.

Monitorizarea electronică, reabilitarea și abținerea de la conduita infracțională

a. În cazul în care scopul este reabilitarea pe termen lung și abținerea susținută de la conduita infracțională, ME trebuie combinată cu alte măsuri care abordează problemele și nevoile criminogene ale infractorilor și care susțin tendințele acestora de abținere de la conduita infracțională (acordându-le timp pentru angajare sau formare profesională). Încălcările spațiale și temporale trebuie aplicate într-un mod mai flexibil decât în cazul unei abordări pur punitive, ținând seama de respectarea altor măsuri constructive și de progresul general al renunțării. Diferite țări vor adopta, fără îndoială, o abordare diferită în ceea ce privește flexibilitatea, conform etosului predominant al sistemelor lor de justiție penală, dar discreția acordată consilierilor de probațiune din Estonia – de a decide în diferite momente ale sentinței, dacă RF sau GPS ar putea fi forma cea mai utilă de control care trebuie impusă sau eliminată – este un exemplu interesant cu privire la modul în care o țară, care a început relativ recent să folosească atât liberarea condiționată cât și ME, a fost capabilă să creeze o formă de integrare între cele două abordări, care e posibil să nu fie la fel de ușor de implementat în țările cu servicii de liberare condiționată consacrate și practici mai bine stabilite, precum și cu un anumit grad de rezistență la ME. Cercetarea care a demonstrat cel mai clar că „supravegherea intensivă combinată cu ME” are un impact semnificativ asupra reducerii recidivei (comparativ cu grupurile de control, care au avut un impact mai redus) provine din Suedia (Marklund și Holmberg, 2009). Rezultatele nu pot fi replicate în scheme care combină ME și supravegherea în moduri diferite cu cel din Suedia, dar ele sunt, fără îndoială, promițătoare. Autorii admit modest că nu pot clarifica în totalitate efectele ME și intervențiile celeilalte componente, dar cercetarea lui Hucklesby, menționată mai sus, privind utilizarea ME în mod autonom, ne ajută să înțelegem care ar fi putut fi impactul psihologic specific al tehnologiei și al arestului la domiciliu (deși perioadele zilnice de reținere la domiciliu sunt mai scurte în Anglia și Țara Galilor decât în Suedia).

b. În Anglia și Țara Galilor a existat o tendință de a vorbi despre „sentințe modulare”, care combină elemente punitive, de reabilitare și reparatoare, într-un singur răspuns judiciar sau executiv, înțelegându-se că acestea vor părea mai degrabă coerente și complementare, în cazul unui infractor care face obiectul acestora, decât contradictorii și aflate în conflict reciproc. Interdicțiile de circulație pe timp de noapte impuse prin ME sunt invariabil considerate a fi „partea punitivă” a unei astfel de sentințe. Acestea se aplică în Anglia și Țara Galilor, în primul rând, în cazul tinerilor infractori, în Ordinele de Supraveghere și Control Intensiv (o sentință comunitară) și în cazul „supravegherii și a controlului intensiv” (ISS), care constituie jumătatea comunitară a unui Ordin de Deținere și Instruire, după ce infractorul a fost eliberat din custodie la jumătatea perioadei de executare a sentinței. Liga Howard pentru Reforma Penală (2014) a arătat recent că ISS este utilizată pe scară largă, dar în mod inconsecvent, în Anglia și Țara Galilor, și că aceste condiții rigide de încălcare, care au ca rezultat reîntoarcerea tinerilor în custodie, subminează elementele presupuse a fi reintegratoare ale ordinului. În plus, „decizia de eliberare a unui minor în baza ISS nu este luată de un judecător, ci de o autoritate executivă, iar minorul nu are niciun cuvânt de spus în această chestiune. Nu există un proces adecvat în decizia de a pune un minor sub ISS”. Liga Howard subliniază faptul că nu există o sentință echivalentă pentru adulți în Anglia și Țara Galilor și pune la îndoială legalitatea și utilitatea acestui tip de condamnare pentru infractorii tineri.

c. Indiferent dacă ME este utilizată în scopuri de reabilitare, punitive sau de protecție publică, infractorii (și familiile acestora) ar putea avea nevoie de asistență pentru a se conforma onerozității ME în sine, pentru a gestiona stresul și frustrările pe care le poate provoca. Este posibil ca infractorii să nu beneficieze pe deplin de avantajele ME, decât dacă li se oferă o astfel de asistență și reprezintă un privilegiu al implicării personalului de probațiune în gestionarea ME. Cu toate acestea, trebuie amintit faptul că „asistarea respectării” în vederea finalizării unui ordin ME continuă să facă ME principalul obiectiv al intervenției. Aceasta poate fi întreprinsă – și ar trebui să fie disponibilă – chiar dacă scopul intervenției este pedeapsa sau protecția publică. Dar „respectarea asistată” nu trebuie confundată, în sine, cu sprijinul și ajutorul necesar pentru realizarea unei reabilitări și abțineri de la conduita infracțională pe termen mai lung. Asistența socială în privința infractorilor trebuie să aibă un scop mai larg decât doar să permită respectarea ME.

Consimțământul și respectarea monitorizării electronice

a. Natura unui regim ME trebuie explicată suspectilor/infractorilor/deținuților (și familiilor lor), astfel încât aceștia să își poată da – sau nu – consimțământul, în cunoștință de cauză, în legătură cu aplicarea lui. Este esențial ca ei să aibă de la început o idee clară despre ceea ce impune conformitatea și care sunt criteriile de încălcare. De asemenea, aceștia trebuie să aibă o înțelegere clară și simplă a modului în care anumite tehnologii ME funcționează pentru detectarea prezenței sau absenței (în cazul GPS-ului a locației), altfel este posibil ca ei să nu realizeze cât de ușor și fiabil vor fi înregistrate încălcările la centrul de monitorizare. Unele jurisdicții folosesc broșuri care explică ceea ce este necesar de cunoscut și oferă numere de contact (de exemplu, ale centrului de monitorizare), dar acest lucru nu înlătură necesitatea unei explicații verbale care să permită infractorilor și familiilor lor să adreseze întrebări adecvate agenților de monitorizare. CEP elaborează o colecție de astfel de broșuri pe pagina sa de internet. Este, probabil, la alegerea familiilor să decidă la ce vârstă copiii și adolescenții părinților monitorizați ar trebui să primească explicații, dar Norvegia a elaborat îndrumări cu ajutorul cărora părinții să explice tinerilor ce implică ME, care sunt restricțiile impuse și cum ar putea aceasta să afecteze relațiile dintre părinți și copii (de exemplu, imposibilitatea de a-i lua de la școală).

b. În timp ce majoritatea jurisdicțiilor europene par să necesite consimțământul oficial al unui infractor înainte ca ME să poată fi folosită, sau creează cadre juridice în care infractorii, suspectii sau deținuții se pot oferi „voluntar” pentru ME, există altele care nu fac acest lucru. Există, de asemenea, unele jurisdicții care necesită consimțământul în anumite contexte, în cazul anumitor infractori. Acest lucru tinde să fie justificat fie de argumentul autoritar că infractorii nu ar trebui să aibă dreptul de a-și alege pedeapsa, fie de argumentul paternalist (uneori, corect) că infractorii ar putea

să nu consimtă ceva ce ar putea fi în beneficiul lor și să realizeze acest fapt numai după ce lucrul respectiv le-a fost impus. Problema consimțământului ar putea fi luată în discuție într-un anumit sens: dat fiind că infractorii trebuie să respecte în mod activ ME pentru a face sistemul să funcționeze – de exemplu, să ia în serios interdicțiile de circulație sau, în cazul GPS, să încarce periodic bateriile – s-ar putea susține că ME nu este efectivă niciodată, fără consimțământ. Cei care raționează în acest sens nu greșesc în totalitate, însă estomparea distincției dintre consimțământ și conformitate, în acest mod, ridică problema dacă infractorii și familiile lor sunt pe deplin pregătiți pentru experiența monitorizării. Solicitarea consimțământului creează un moment în care, în mod logic, trebuie să se ofere informații astfel încât alegerea făcută să fie una bine informată și, de asemenea, fără îndoială, un moment în care infractorul își asumă un angajament mental specific de a-și schimba comportamentul, o promisiune despre care i se poate reaminti mai târziu, dacă și când acesta începe să se abată de la angajamentul său. În cazul infractorilor cu grad de risc mai ridicat – de exemplu, anumiți infractori sexuali eliberați – s-ar putea găsi cu ușurință motive pentru a se renunța la o cerință de consimțământ în ceea ce privește ME. Se așteaptă ca aceștia să se conformeze în mod strict, dar nici chiar infractorilor care prezintă risc ridicat nu trebuie să li se refuze informațiile cu privire la experiența pe care o vor avea.

c. ME adaugă o nouă modalitate de conformitate – respectarea restricțiilor de mișcare și a orarelor în baza supravegherii – cu mijloacele tradiționale, pe care supraveghetorii le-au folosit în mod tradițional pentru a obține respectarea regulilor de către infractor. Acestea sunt: a) prin stimulare (de exemplu, abilități de învățare, câștigarea existenței, renunțarea la droguri, plăcerea de a respecta legea), b) prin descurajare (amenințări cu o condamnare mai severă, de regulă, închisoarea), c) prin încredere (având o relație reciproc respectuoasă cu infractorul). Alături de noul aspect al supravegherii, aceste strategii pot fi folosite pentru a încuraja respectarea ME, iar ME poate fi folosită cu siguranță în moduri care îl determină pe infractor să simtă că i se acordă încredere – un ingredient important în procesul de reabilitare.

d. Potențial, există modalități tehnice emergente: dacă nu de a face conformitatea mai ușoară sau mai probabilă – de a face neconformitatea mai dificilă. Majoritatea țărilor care utilizează ME folosesc brățări de gleznă din plastic care pot fi ușor tăiate cu ajutorul unei foarfeci obișnuite, în cazul în care infractorul sau suspectul este motivat, indiferent de motiv, să facă acest lucru. Considerații privind sănătatea și siguranța (un tip de considerație etică)

sunt rațiunea obișnuită pentru acest lucru: dacă, de exemplu, brățara se agață de părțile în mișcare ale unei motociclete sau infractorul suferă o vătămare a gambei, care necesită îngrijiri medicale, aceasta trebuie să fie ușor de detașat. Faptul că o brățară poate fi îndepărtată cu ușurință este unul dintre modurile în care infractorul este încurajat să acționeze responsabil și să se conformeze monitorizării sale: în ciuda faptului că este capabil să taie brățara, el trebuie să se disciplineze ca să nu facă acest lucru. S-ar putea spune, totuși, că o curea ușor de detașat face ca nerespectarea rigorilor impuse să fie prea atrăgătoare că este relativ ușoară fabricarea și utilizarea curelelor care sunt mai dificil de tăiat. Unele brățări, utilizate în câteva scheme GPS ale poliției din Anglia și Țara Galilor, cuprind curele din piele cu benzi din oțel sau curele din plastic cu plasă de oțel și pot fi tăiate numai cu mașini de filetat buloane industriale (pe care infractorul trebuie, mai întâi, să le achiziționeze). Aceasta poate dura douăzeci de minute, timp în care centrul de monitorizare este avertizat că cureaua este manipulată, iar poliția este direcționată la locația cunoscută a infractorului. S-ar putea argumenta că, în afară de stratul suplimentar de protecție publică oferit de o brățară greu de îndepărtat, dificultatea de a o îndepărta poate ajuta infractorii impulsivi să fie mai disciplinați și să evite să facă ceva ce ar putea regreta ulterior. În mod similar, e posibil să nu se considere corect renunțarea la considerentele de sănătate și siguranță, chiar și în cazul infractorilor cu grad de risc ridicat, pentru care brățările de gleznă greu de îndepărtat ar putea fi considerate potrivite. Există pe piață un dispozitiv de gleznă (fabricat, dar nu-i folosit în Europa) care arată mai mult ca o cătușă decât ca o brățară care poate fi deblocat de la distanță, de la centrul de monitorizare, dacă infractorul necesită un tratament medical (sau dacă infractorul este arestat și poliția dorește ca dispozitivul să fie îndepărtat).

e. ME este, în mod potențial, stigmatizatoare și acest lucru poate influența ușurința de respectare a normelor sau invers. Brățara de gleznă, care este esențială pentru ME, plasează o „marcă vizibilă” asupra unui infractor sau suspect, spre deosebire de alte sancțiuni și măsuri comunitare (deși unele jurisdicții obligă infractorii aflați în serviciul comunității să poarte haine marcate sau colorate). Marcajul gleznei poate fi considerat stigmatizant de către infractor și de familia sa, care poate fi reticentă să apară în public cu acesta. Pentru un bărbat nu este dificil să ascundă brățara sub îmbrăcăminte (șosete lungi și pantaloni, dar ca o femeie să facă același lucru, înseamnă să nu poarte fuste sau rochii, iar brățara în sine împiedică purtarea de cizme înalte pe întreaga perioadă în care persoana este monitorizată. În piscine sau pe

terenurile de sport, orice purtător de brățară va fi expus, ceea ce poate însemna că persoanele respective se abțin de la aceste forme de recreare și exercițiu. Experimentarea brățării ca o stigmatizare poate fi un lucru idiosincronic personal – este clar că nu toți infractorii au această experiență –, dar acest lucru nu este în întregime sub controlul infractorului sau al autorităților penale care îl monitorizează. Acoperirea mediatică națională sau locală a ME – și, în special, acoperirea infracțiunilor săvârșite de infractorii aflați sub ME – poate crea un climat de opinie în care orice persoană văzută purtând o brățară poate fi evitată sau abuzată. Dacă mass-media a promovat, din greșeală sau în mod eronat, opinia conform căreia numai infractorii sexuali sunt supuși ME, toți infractorii care sunt văzuți purtând o brățară, indiferent de infracțiunea reală a acestora, pot fi percepuți ca infractori sexuali sau ei se tem că vor fi văzuți astfel. Siguranța acestora poate fi compromisă. Autoritățile penale ar trebui să ia în serios asemenea temeri în rândul celor care sunt gestionați prin intermediul ME și să analizeze care ar putea fi climatul de opinie publică în ceea ce privește ME în anumite locuri, dacă nu în toate locurile și în orice moment. Infractorii, suspecții și familiile afectate ar trebui să fie sfătuite cum să facă față unei posibile stigmatizări a ME.

f. Explicarea criteriilor de încălcare suspecților și infractorilor este un aspect important al facilitării consimțământului informat. Aceștia trebuie să aibă o înțelegere clară a parametrilor lor spațiali și temporali, a perioadelor în care au interdicția de a circula, a limitelor spațiilor din care sunt excluși. Lor trebuie să li se pună la dispoziție hărți. Respectarea strictă a orelor este în mod clar crucială, dar trebuie să existe o politică care să descrie cazurile de întârzieri minore acceptabile (bunăoară blocajele de trafic și sistemele de transport public nefiabibile). Ar putea fi utilă existența unui sistem de răspunsuri pe niveluri, cu încălcare imediată, în cazul încălcării cu două ore a orei obligatorii de revenire la domiciliu impuse prin interdicția de circulație și una sau mai multe avertismente pentru încălcări minore. Încălcările minore, de zece sau cincisprezece minute, deși nedorite, sunt tratate cel mai eficient prin cumularea acestora până la atingerea limitei de două ore și apoi prin inițierea procedurilor de încălcare. Procese similare pot fi elaborate pentru a gestiona încălcările majore și minore ale zonelor de excludere. Există păreri diferite cu privire la oportunitatea informării infractorilor cu privire la marjele de întârziere acceptabile. Unii practicieni vor spune că acest lucru reduce în mod util anxietatea infractorilor atunci când ei întârzie fără nicio vină proprie și crește legitimitatea sentinței. Alții vor spune că cunoașterea marjelor va

permite infractorilor să se joace cu sistemul, să practice întârzierea deliberată și ei vor recomanda ca infractorii să fie menținuți într-o stare de incertitudine cu privire la consecințele exacte ale unor grade minore de nepunctualitate. În realitate, infractorii ar putea răspunde în oricare dintre aceste moduri: nu există o soluție perfectă. Este, de asemenea, justificat să spunem că criteriile de încălcare pentru infractorii cu grad sporit de risc ar trebui să fie mai stricte decât pentru infractorii cu risc mai scăzut – acestora li se poate acorda o marjă de doar zece minute față de ora obligatorie de revenire acasă impusă de interdicția de circulație, înainte ca poliția să fie sesizată să îi caute și să îi rețină.

g. În cazul în care ME face parte dintr-un program integrat, cu o serie de componente diferite, deciziile privind încălcarea pot deveni mai complicate și o problemă de controversă între diferite grupuri de practicanți. În cazul în care un infractor respectă condițiile liberării condiționate și face progrese în direcția încetării infracționalității, ar putea exista argumente în privința corectitudinii penalizării din cauza nerespectării ME, dacă acest lucru pune apoi în pericol continuarea liberării condiționate. Este posibil ca judecătorii să fie stricți în ceea ce privește executarea, precum e posibil ca consilierii de probațiune să prefere o abordare mai flexibilă și mai holistică. Dovada încălcării va fi destul de tangibilă – tipărirea de la calculator a respectării deficitare a regulilor de către infractor, cronometrat la secundă – în timp ce dovezile progresului ar putea fi mai subiective și deschise interpretărilor diferite, ducând la dispute privind ponderea pe care ar trebui să o aibă fiecare în luarea deciziei de încălcare.

h. Conformitatea și consimțământul sunt legate una de cealaltă, dar ele nu sunt același lucru. Un infractor care se conformează unei sancțiuni sau unei măsuri (acționează în conformitate cu regulamentul care îi este impus) demonstrează, în practică, acordul față de autoritate, chiar dacă nu i s-a cerut niciodată, în mod oficial, în instanță, să spună „da” sau „nu”. Un astfel de acord poate fi voit sau nevoit, dar starea mentală a infractorului este mai puțin importantă decât simplul fapt că acesta respectă normele. Respectarea autorității judiciare sau executive este de dorit, însă aceasta nu înseamnă că trebuie să renunțe întotdeauna la solicitarea consimțământului formal. Cererea consimțământului este o modalitate de a arăta respectul față de un infractor, un gest preliminar de încredere în acesta, în măsura în care i se cere să promită să respecte regulile care i se impun și să facă o alegere cu privire la felul în care se va comporta în viitor. În mod tradițional, solicitarea consimțământului infractorului a fost asociată cu ideea că acesta va coopera

cu supraveghetorii săi pentru a-și schimba comportamentul pe termen lung, pentru a face mai mult decât să se conformeze pur și simplu cerințelor imediate care i-au fost impuse. Consimțământul este, fără îndoială, asociat mai degrabă unei abordări bazate pe reabilitare și rezistență la recidivă, decât uneia punitivă. Pe cât posibil, infractorilor ar trebui să li se ceară să consimtă la ME și formele de supraveghere cu care aceasta este conectată (și să primească suficiente informații în avans pentru a înțelege care ar putea fi experiența), presupunând că ei vor depune eforturi active pentru a înceta conduita infracțională și pentru a aborda orice dificultăți personale care pot sta la baza conduitei lor infracționale. Există, totuși, un motiv foarte pragmatic pentru a cere unui infractor să consimtă la ME: în cazul în care brățara îi este impusă împotriva voinței sale, în cazul în care acesta refuză să dea orice asigurare prealabilă că va accepta să fie monitorizat la distanță, este probabil ca acesta să îndepărteze ori să distrugă marcajul sau aparatul de urmărire, distrugând astfel o resursă de care ar fi putut beneficia un infractor mai binevoitor.

i. Atunci când scopul este pedeapsa sau protecția publică, în special, în cazul unor infractori mai gravi sau cu risc ridicat, poate fi legitim să se renunțe la consimțământul oficial, deoarece alte considerente – de exemplu, siguranța comunității, bunăstarea fostelor sau viitoarelor victime – depășesc importanța obținerii acordului infractorului. În acest caz, principala considerație este conformitatea imediată și susținută: schimbarea pe termen mai lung, dacă apare, este un bonus, dar nu ceva necesar sau chiar preconizat. În ciuda dificultăților tehnice, nerespectarea ME este, fără îndoială, mai ușor de detectat și de verificat decât alte forme de neconformitate în cazul supravegherii comunitare – acest lucru este adesea perceput ca fiind unul dintre principalele avantaje ale ME și este literalmente „atuul care vinde”; dacă e să folosim o expresie a furnizorilor comerciali. Dar deținerea de instrumente electronice sofisticate pentru a ușura detectarea conformității nu face ca aceasta să fie, în sine, mai de dorit din punct de vedere etic. Există pericolul ca „conformitatea bazată pe supraveghere” să devină atât de ușoară încât – în special, dacă aceasta reduce în mod efectiv recidiva pe termen scurt – angajamentul nostru în ceea ce privește schimbarea personală pe termen mai lung să slăbească și să atragă mai puține resurse (de exemplu, formarea personalului privind aptitudinile de asistență socială). Disponibilitatea unei tehnologii viabile nu ar trebui – în sine – să determine (sau să limiteze) obiectivele noastre etice în supravegherea infractorilor.

j. Una dintre țările prezentatoare a spus că ME este „non-intruzivă, dacă infractorul se conformează”, dar nu-i chiar așa. Conformitatea și, chiar mai mult, consimțământul, deși sunt importante, nu sunt forme de „magie morală”, ceea ce face ca orice formă de intervenție să fie acceptabilă din punct de vedere etic. Cu siguranță, consimțământul nu poate fi, în sine, determinantul final al unui răspuns etic al infractorului: trebuie aplicate, de asemenea, alte criterii în conceperea unor intervenții echitabile și constructive care protejează demnitatea infractorului, chiar dacă infractorul, în sine, este indiferent la acest aspect. Infractorii pot să consimtă la forme ale ME numai pentru că alternativele (precum detenția sau supravegherea poliției) sunt percepute ca fiind mai oneroase și mai puțin dezirabile. ME poate fi consimțit, deoarece este considerată a fi mai degrabă un rău mai mic, decât un bine pozitiv, dar ambele sunt acceptabile în supravegherea infractorului. Posibilitatea de a accepta (sau alege) o pedeapsă mai puțin severă poate face ca un infractor să simtă că este de încredere și acest lucru să îl motiveze să se schimbe. Dar alegerea și consimțământul nu fac, în sine, ca un nivel de intruziune să fie acceptabil. Forma, intensitatea și durata ME trebuie să fie, totuși, proporționale cu gravitatea infracțiunii sau cu gradul de risc prezentat.

Monitorizarea electronică și protecția publică

a. Tocmai pentru că ME nu este incapacitantă – infractorii pot alege să nu țină cont de cerințele sale –, trebuie numaidecât de reținut faptul că, atunci când este folosită de obicei pentru protecția publică (sau protecția victimelor), în cazul infractorilor cu grad de risc ridicat, ea nu reprezintă echivalentul fizic al deținerii unei persoane într-o celulă de penitenciar. ME impune un anumit grad de autocontrol în ceea ce privește activitățile și limitele permise infractorilor, dar nu poate replica efectul încuietorilor, zăvoarelor și barelor. Ea poate interzice (psihologic), dar nu poate inhiba (fizic), ceea ce nu înseamnă că ME nu are niciun merit ca formă de protecție publică: în cazul infractorilor sexuali cu grad de risc ridicat, este mai bine, din punct de vedere etic, să se știe unde-i locația acestora, pentru o parte din timp sau în permanență (dar numai până la o anumită limită de timp, care poate fi revizuită), chiar dacă este imposibil să se știe, exclusiv din datele de localizare, ceea ce fac aceștia. Dar aceasta înseamnă că ME nu poate realiza „protecția publică” de sine stătător, la fel cum nu poate „realiza reabilitarea” de sine stătător. Alte forme de sprijin, precum și alte forme de control, sunt necesare pentru a spori probabilitatea unui grad mai redus de recidivă. Este important, din punct de vedere etic, ca publicului să nu i se ofere așteptări false privind capacitățile de urmărire GPS de către oricare dintre funcționarii implicați în aplicarea acesteia. În cazul în care ME este utilizată ca parte a unei strategii de protecție publică, aceasta ar trebui să fie însoțită de alte măsuri, unele dintre care pot fi de reabilitare, iar altele pot implica diferite forme de colectare a informațiilor (de către poliție).

b. Se poate argumenta că utilizarea ME în faza premergătoare procesului de justiție penală este justificată ca formă de protecție publică, pentru simplul fapt că, în cazul suspectilor necondamnați, nu este adecvată administrarea pedepsei sau urmărirea reabilitării. Scopul ME, în etapa premergătoare procesului, este acela de a adăuga un element de control persoanelor

necondamnate (sau condamnate, dar în cazul cărora sentința nu a fost încă pronunțată), care ar putea fi considerate că prezintă în continuare un risc de fugă sau că au potențialul de a interveni asupra martorilor și care, altfel, ar fi fost reținute în custodie. Folosită în acest fel, este posibil să se acorde o pedeapsă de detenție neprivativă de libertate infractorilor care nu ar fi fost altfel considerați eligibili pentru aceasta, reducând astfel utilizarea pedepsei cu arestul preventiv și reducând supraaglomerarea penitenciarelor în cazul arestului preventiv. Într-adevăr, reducerea presiunii asupra populației aflate în detenție preventivă ar putea fi adesea rațiunea primară a utilizării ME în faza premergătoare judecării, din cauza prezumției că, ori de câte ori este posibil, suspecții nevinovați nu ar trebui să fie deținuți sau să fie vătămați în vreun fel (de exemplu, pierderea locului de muncă), cu avantajul suplimentar că este și mult mai ieftin. De exemplu, Estonia afirmă că, în cadrul vizării suspecților care, altfel, ar putea să nu se conformeze condițiilor impuse pe perioada în care se află în comunitate, scopul schemei sale ME preventive este de a „menține stilul normal de viață (loc de muncă, viață de familie), de a reduce numărul de deținuți și de a îmbunătăți condițiile deținuților”.

c. Există un potențial pericol de extindere a rețelei în etapa premergătoare procesului – folosirea ME pentru suspecții care ar respecta cerințele lor necustodiale fără elementul suplimentar al ME, împotriva cărora societatea nu are nevoie de protecție suplimentară. Acest lucru ar trebui evitat. Există, de asemenea, necesitatea consimțământului, atât al suspectului, cât și al co-rezidenților.

d. În perioada premergătoare procesului, ME poate fi acordată la prima înfățișare în instanță, dar pentru că este posibil să fie necesară o evaluare a suspectului și a familiei lui, o perioadă de detenție preventivă poate fi considerată necesară pe durata premergătoare procesului. Această perioadă ar trebui să fie cât mai scurtă posibil. Estonia folosește o procedură respectivă și se bazează pe Serviciul său de Probațiune pentru a face evaluarea, astfel încât instanța să poată decide ce este adecvat. Procesul durează cincisprezece zile, iar etapele sunt următoarele:

- ▶ Persoana suspectată sau acuzată este deținută în custodie și informată cu privire la ME;
- ▶ Cererea în instanță a ME de către deținut;
- ▶ Curtea solicită avizul Agenției de Probațiune;
- ▶ Agenția de Probațiune dă avizul, după vizita la domiciliu, verificând adecvarea și obținând consimțământul membrilor familiei;

- ▶ Procurorii și deținuții urmează să participe și la ședința de judecată (prin video, dacă este cazul), instanța decide comutarea ME și termenul ME (șase luni sau până la încheierea procedurii, perioada maximă fiind de un an);
- ▶ Decizia Curții intră în vigoare în termen de zece zile.

e. Schema Preliminară din Estonia permite monitorizarea 24 de ore, zi și noapte, pe parcursul întregii săptămâni, dar acest lucru nu este utilizat în practică. Absențele autorizate de la domiciliu sunt permise pentru muncă și studiu, participarea la biserică, cumpărături (pentru persoanele care locuiesc singure) și pentru alte nevoi (nespecificate), în cazul în care apar diferite situații. Deținuții se întâlnesc cu un consilier de probațiune la fiecare 10-14 zile, pentru consiliere individuală (dar nu pentru intervenții centrate pe infracțiune) și pentru modificarea programului de monitorizare, dacă este necesar.

f. În cazul în care suspectul primește o pedeapsă privativă de libertate, unele jurisdicții care utilizează ME în faza premergătoare procesului acordă o „reducere a sentinței” pentru timpul petrecut deja în arest la domiciliu (în același mod în care timpul petrecut în arest preventiv justifică o reducere, în consecință proporțională, a duratei executării pedepsei privative de libertate). Alte jurisdicții nu acordă această reducere. Fără o reducere a sentinței ME premergătoare procesului, suspectii care anticipează că vor fi declarați vinovați și li se va da o pedeapsă privativă de libertate pot prefera să fie reținuți în arest preventiv și să nu consimtă la ME, pentru a-și executa mai repede timpul în penitenciar. În cazul în care o zi de ME și o zi petrecută în penitenciar sunt considerate ca fiind echivalente, neacordarea unei reduceri pentru timpul petrecut în ME s-ar putea considera a fi inechitabilă.

g. Se crede uneori, în mod eronat, că numai odată cu apariția urmăririi GPS, ME a început să aibă efect asupra proceselor de investigație a poliției. În actualul său Cod de procedură penală (s 119), Croația anticipează utilizarea ME RF pentru „detenția de investigație la domiciliu”, spre deosebire de arestul preventiv, în unele cazuri, în timp ce poliția și procurorii adună dovezi pentru a completa dosarul împotriva acuzatului. Deși, în mod oficial, în alte jurisdicții care utilizează ME în perioada premergătoare procesului elementul de investigație nu este recunoscut, în realitate este ceva ce toți polițiștii și procurorii fac în timp ce suspectii și persoanele acuzate sunt reținute, fie în penitenciar, fie în custodie. Din punctul de vedere al poliției, strângerea de probe pentru obținerea unei condamnări poate fi înțeleasă ca o modalitate de reducere a recidivei și, în acest sens, ME este deja implicată în procesele de investigație.

Modelarea imaginii mass-media și publice a monitorizării electronice

Imaginea publică a ME, precum și așteptările în consecință privind eficiența și utilitatea ei, nu sunt în totalitate sub controlul personalului care gestionează implementarea și utilizarea acesteia. Pot să apară diferite păreri cu privire la ME, care afectează modul perceperii ei de către public și felul în care este experimentată de infractori, indiferent de eforturile oficiale. ME poate fi reprezentată într-o gamă largă de medii, de la știri și documentare la ficțiune, cu diferite grade de exhaustivitate și acuratețe. Este bine ca, în societățile democratice, să aibă loc dezbateri cu privire la măsurile și sancțiunile precum este ME, dar, în mod inevitabil, unele afirmații făcute la adresa acesteia vor fi înșelătoare și exagerate sau, pur și simplu, eronate. Este important ca în domeniul public să fie plasată o versiune guvernamentală oficială cu privire la scopul ME și la ceea ce se așteaptă sau nu de la acesta, prin diverse mijloace mass-media, dar nu se poate niciodată garanta că va fi versiunea predominantă în înțelegerea populară. Olanda a avut o experiență pozitivă în a convinge jurnaliștii să ofere informații despre ME cu acuratețe și fără elemente senzaționale. Suedia a depus un efort hotărât pentru a convinge victimele infracționalității de meritele ME RF, care, altfel, ar fi putut să-și imagineze că aceasta este o pedeapsă blândă sau o formă inadecvată de protecție publică și, nu în ultimul rând, pentru a încasa o mică taxă zilnică de la infractorii aflați în ME, plata transferând-o într-un fond pentru despăgubirea victimelor.

Etica interdicției de circulație și a arestului la domiciliu

- a.** Arestul la domiciliu/detenția la domiciliu (pe durata unei zile întregi) și interdicțiile de circulație (pentru o parte a zilei, de obicei – peste noapte) existau ca măsuri și sancțiuni în unele părți ale Europei, înainte ca ME să devină disponibilă, și au fost aplicate prin contact personal intermitent sau apeluri telefonice (deseori efectuate de către poliție). „Monitorizarea prezenței” de la distanță este o modalitate evidentă de a reduce costurile forței de muncă asociate vizitelor poliției și este posibil să fie preferată de infractori, suspecți și colocatarii lor – ME nu necesită ca aceștia să fie treziți noaptea (deși apelurile telefonice greșite pot avea acest efect nedorit). Pentru poliție, reducerea costurilor poate fi benefică. Totodată, mult mai mulți infractori și suspecți pot fi monitorizați de la distanță, decât ar putea sau ar avea timp forțele de poliție să facă acest lucru. De asemenea, este posibil ca forțele de poliție să fie reticente la tehnologia de monitorizare de la distanță, în cazul în care consideră că aceasta va elimina un aspect legitim al funcției lor. În mod ideal, ar trebui să existe întotdeauna un motiv etic pentru utilizarea interdicțiilor de circulație și a arestului la domiciliu, dar și pentru utilizarea ME în vederea punerii în aplicare a acestora, dincolo de considerentele privind costurile. Cel mai evident avantaj etic al detenției la domiciliu este factorul psihologic pentru infractor și familia sa, dar și permisiunea continua angajarea în muncă.
- b.** Detenția unei persoane în propria casă doar pentru a o ține între patru pereți pentru o perioadă limitată de timp este un lucru, iar detenția acesteia pentru a o ține departe de spațiul public o perioadă limitată de timp (reducerea probabilității de recidivă sau pentru a-i refuza posibilitatea de a participa la activități de agrement) este alt lucru. Oricare dintre aceste aspecte ar putea fi punitiv. În practică, ele ar putea fi imposibil de separat, dar cei care impun sau administrează arestul la domiciliu ar fi util să ia în considerare care dintre cele două este mai importantă și care se dorește, de fapt, în cazuri individuale.

c. Este greu de observat că o detenție de 24 ore din 24 la domiciliu ar putea fi altfel decât punitivă în intenție, deoarece nu oferă posibilitatea suspectului/infractorului să demonstreze în „timpul său liber” (în afara orelor în care are interdicție de circulație) că încearcă să își schimbe comportamentul sau să caute un loc de muncă legitim. Conformitatea nu necesită decât șederea pur și simplu la domiciliu toată ziua și toată noaptea, neexistând nicio ocazie evidentă de a da dovadă de „responsabilitate personală”. Unele jurisdicții folosesc, totuși, detenția completă de 24 ore din 24 la domiciliu în faza premergătoare judecării, după sentință și după eliberare, din considerentul că aceasta permite unui infractor să fie cu familia sa și evită efectul de contaminare care ar putea să apară în închisoare. De asemenea, este posibil ca judecătorii să fie dispuși să folosească ME doar ca alternativă la o sancțiune sau o măsură privativă de libertate, în cazul în care experiența este una pe deplin restrictivă.

d. Proximitatea forțată impusă de restricționarea unui suspect sau infractor la domiciliu pune presiune asupra celorlalți membri ai familiei/din casă și poate interfera cu îndeplinirea responsabilităților familiale. De exemplu, dacă limita este prea restrictivă, apare riscul ca părintele să nu poată să se joace cu copilul în curte. E important să se solicite consimțământul colocatarilor din domiciliul în care este limitat infractorul, chiar și în cazul în care nu a fost nevoie de consimțământul lui. Având în vedere că majoritatea infractorilor sunt bărbați adulți, povara pentru ceilalți membri ai familiei poate cădea în mod disproporționat asupra femeilor sau a copiilor, dacă primii dispun doar de un timp liber limitat în afara domiciliului. Nu este etic să permitem ME să consolideze structuri și modele de inegalitate între femei și bărbați. Permițându-i să absenteze de la domiciliu (așa cum fac interdicțiile de circulație), în afară de oportunitatea de a demonstra un comportament care respectă legea, aceasta mai oferă celorlalți membri ai familiei o pauză de la compania infractorului în spațiul partajat al domiciliului. Este un mijloc vital de gestionare a stresului și tensiunii generate de proximitatea forțată.

e. În cazul în care un infractor aflat în detenție la domiciliu 24 din 24 ore timp de 7 zile pe săptămână trăiește singur, acesta va avea nevoie de asistență externă (posibil, din partea asistenților sociali) pentru a cumpăra alimente etc. Atunci când interdicția de circulație este doar parțială, infractorul poate să își asume singur responsabilitatea pentru acest lucru și faptul că ea poate ajuta la încurajarea responsabilității sale este, cu siguranță, unul dintre avantajele etice cheie ale ME (în acest sens, este foarte compatibilă cu etosul liberării

condiționate). Simpla utilizare a ME pentru a replica aspectele de limitare ale detenției – de a transforma domiciliul într-o aproximare a unei celule de penitenciar – este o utilizare oarecum limitată a ME, care nu îi epuizează, în niciun caz, potențialul. Arestul la domiciliu în baza ME nu poate fi apărut, din punct de vedere etic, doar pentru că este „mai puțin rău” decât închisoarea – acesta trebuie implementat în mod inteligent, chiar dacă scopul intenționat nu este decât pedeapsa.

f. În cazul în care se utilizează interdicția de circulație, chiar dacă este vorba doar de o interdicție de circulație pe timp de noapte, unele autorități penale permit infractorului „absențe autorizate” de la domiciliu în cazul urgențelor medicale (infractorul sau partenerul, sau copilul său, trebuie să meargă la spital) și evenimente neprevăzute (funeralii ale familiei la o anumită distanță). De obicei, infractorul trebuie să solicite permisiunea prin telefonare la centrul de monitorizare și, în caz de urgențe medicale, este nevoie de un răspuns rapid, nebirocratic, din partea autorităților penale. Posibilitatea de a acorda „absențe autorizate”, astfel încât un infractor să poată îndeplini responsabilitățile interne și personale, este crucială pentru legitimitatea ME.

ME și reducerea utilizării sentințelor privative de libertate de scurtă durată

a. În multe jurisdicții este recunoscut faptul că sentințele privative de libertate de scurtă durată au o valoare limitată de reabilitare, iar alternativele la acestea sunt frecvent considerate de preferat. O serie de țări aspiră să folosească în acest mod monitorizarea electronică, deși nu toate au avut același succes. De exemplu, Estonia, în ciuda integrării efective a ME în cadrul probațiunii, nu a reușit să îi convingă pe judecătorii săi să folosească sentințele monitorizate ca mijloc strategic pentru reducerea utilizării perioadelor privative de libertate de scurtă durată. Anglia și Țara Galilor au avut aproape aceeași experiență în domeniul dat. Cu toate acestea, Danemarca – țara care, imitând Suedia, a introdus, în mod special, în 2005, „detenția la domiciliu sub monitorizare electronică și control intens”, pentru a reduce presiunea asupra populației sale penitenciare – a avut un succes deosebit în acest sens.

La început, schema a fost folosită în cazul contraveniențelor de trafic rutier condamnați la închisoare pe o perioadă de până la trei luni. Din anul 2005, schema de detenție la domiciliu a fost extinsă de patru ori. În 2006, grupul țintă a fost extins pentru a include și alte grupuri de infractori cu vârste de până la 25 de ani, infractori condamnați la o perioadă de până la trei luni de închisoare, iar în 2008 a fost eliminată obligația de vârstă. În 2010, schema a fost extinsă pentru a viza toți infractorii condamnați la închisoare pentru o perioadă care nu depășește cinci luni, indiferent de vârstă și tipul infracțiunii, iar în 2013 aceasta a fost extinsă din nou pentru a include toți infractorii condamnați la închisoare pentru o perioadă care nu depășește șase luni.

b. Danemarca a realizat acest lucru prin utilizarea sentinței sale preexistente privative de libertate condiționată. Infractorii sunt mai întâi condamnați la detenție de către un judecător și apoi li se dă opțiunea de a-și executa pedeapsa cu ME de către Serviciul Penitenciar și de Probațiune din Danemarca: infractorii depun o cerere în acest sens. Criteriile sunt următoarele:

- ▶ infractorul trebuie să aibă o reședință adecvată;
- ▶ toți colocatarii cu vârste peste 18 ani aflați în reședință trebuie să își dea consimțământul în scris;
- ▶ pe durata executării pedepsei, infractorul trebuie să ocupe un loc de muncă, să fie implicat într-un curs de formare sau să efectueze studii;
- ▶ infractorul nu are dreptul să consume droguri sau alcool pe durata executării pedepsei;
- ▶ infractorul trebuie să accepte supravegherea de către serviciul de probațiune și vizitele de control periodice neanunțate, inclusiv testul privind folosirea alcoolului și, eventual, testarea urinei.

c. În Danemarca, 60% din toate sentințele cu închisoare de până la șase luni sunt executate acum la domiciliu cu folosirea ME. Danemarca înțelege, din motive clare, că experiența sa în ceea ce privește ME RF a fost una pozitivă și nu își face în prezent planuri de introducere a GPS. Numărul mediu de infractori danezi care execută sentințe de „detenție la domiciliu sub supraveghere electronică și control intens” a crescut de la aproximativ 100 în 2007, la aproximativ 400 pe zi în 2014, economisind numărul respectiv de locuri în penitenciare. Permișiunea de ME este revocată în mai puțin de 10% dintre cazuri, ceea ce face infractorul să fie reintrodus direct în închisoare.

d. Rata de recidivă în cazul ME este mult mai scăzută decât în cazul detenției penitenciare – 38% pentru sentințele privative de libertate, 29% pentru sentințele cu suspendare, 20% pentru serviciul în folosul comunității și 17% pentru detenția la domiciliu cu ME în 2013. ME este, de asemenea, apreciată pentru faptul că-i mai ieftină decât închisoarea. În 2013 Danemarca a introdus ME ca formă de eliberare anticipată din penitenciare pentru o perioadă de maxim șase luni înainte de încheierea sentinței. ME este încă considerată o pedeapsă de către infractorii supuși acesteia, din cauza controlului strict și a reacțiilor rapide la încălcări. În mod semnificativ, ME este, în general, acceptată de opinia publică, mass-media și politicieni. Cu toate acestea, în Danemarca există o discuție continuă în rândul politicienilor cu privire la faptul dacă cei care trebuie să decidă asupra unei sentințe care implică ME ar trebui să fie judecătorii sau, mai degrabă, Serviciul Penitenciar și de Probațiune.

e. Nu toate țările au fost la fel de eficiente ca Danemarca, sau chiar ca alte țări scandinave, în ceea ce privește reducerea utilizării pedepselor privative de libertate de scurtă durată prin intermediul „supravegherii intensive și a ME”, chiar dacă unele dintre ele – cum este cazul Estoniei – au legiferat

acest lucru. Variația pare să fie explicată prin influența sistemului judiciar în diferite jurisdicții. În cazul în care se utilizează pedepsele privative de libertate condiționate, în care un judecător pronunță sentința, o agenție executivă stabilește modalitatea de executare a pedepsei, iar infractorului i se dă posibilitatea de a face o alegere în această chestiune (să consimtă la ME sau nu), este mai ușoară reducerea utilizării pedepselor privative de libertate de scurtă durată. Atunci când judecătorii condamnă direct la închisoare sau la sancțiuni comunitare este mai puțin probabil ca ei să opteze pentru o sancțiune ME în schimbul unei detenții penitenciare, ceea ce face mai dificilă reducerea utilizării custodiei. În ceea ce privește CM/Rec(2014)4, există aici un paradox. Dorința de înțeles a Recomandării ca toate deciziile privind utilizarea ME să fie luate de o autoritate judiciară sau, dacă o face executivul – să fie supuse unei revizuirii judiciare, ridică întrebarea: care sunt, de fapt, atitudinile judiciare față de ME? Este posibil ca judecătorii din unele jurisdicții să fie, de fapt, printre grupurile din justiția penală care își doresc cel mai puțin utilizarea progresivă, integrată a ME, ca mijloc de reducere a populației penitenciare, propusă de Recomandare. În orice caz, dacă se dorește realizarea potențialului progresiv al ME, se pare că există o necesitate semnificativă de educare în acest sens a judiciarului.

Etica urmării GPS

a. Reprezentantul Angliei și Țării Galilor s-a referit la apariția urmării GPS ca la o chestiune care a „schimbat regulile jocului” și, în măsura în care permite tipuri de supraveghere diferite de ME RF – deși poate fi combinat cu ușurință cu aceasta – se pare că are dreptate. Totuși, modul în care se schimbă „jocul” depinde în continuare de luarea deciziilor politice, juridice, profesionale și nu este determinat doar de tehnologie. Adesea se consideră că, deoarece urmărirea GPS manifestă o intruziune mai evidentă decât monitorizarea prezenței activată prin ME RF, poate supune infractorul la monitorizare continuă și generează o cantitate mult mai mare de informații, – aceasta ar trebui folosită întotdeauna în cazul infractorilor mai periculoși, cu grad de risc mai ridicat. Există o dovadă convingătoare în această privință și nu sunt motive să se creadă că infractorii cu grad de risc mai scăzut ar trebui să fie urmăriți în mod curent pentru a reduce gradul de recidivă sau pentru a proteja societatea. Cu toate acestea, ideea că urmărirea GPS este, în mod inerent, mai „intruzivă” decât ME RF poate fi înșelătoare: în ciuda cantității mai mari de date pe care GPS-ul o generează și a inferențelor comportamentale care pot fi trase din ele, unii infractori pot experimenta acest lucru ca fiind mai puțin „intruziv”, deoarece permite mai degrabă mișcarea, în loc să impună arestul la domiciliu. Pentru unii infractori acest lucru poate să pară mai demn și, prin urmare, mai legitim ca sancțiune. În realitate, interdicțiile de circulație pot fi impuse împreună cu urmărirea GPS, pentru a asigura faptul că infractorul se întoarce acasă, în mod regulat, pentru a încărca bateria pentru dispozitivul de la gleznă, ceea ce este esențial pentru o monitorizare precisă și fiabilă.

b. În timp ce tehnicile de bază ale capacităților GPS sunt foarte clare – monitorizarea continuă, fie în timp real, fie retrospectiv, și posibilitatea de a crea una sau mai multe zone de excludere al căror perimetru infractorul are interdicție să îl traverseze, fie permanent, fie în anumite perioade – în

cea ce privește etica urmăririi, lucrurile sunt mai puțin clare și, probabil, vor fi dezbătute de acum înainte. De exemplu, în ceea ce privește urmărirea GPS, este etic să urmărești toate mișcările unui infractor, oriunde s-ar afla el, în timp real? Urmărirea „oricând – oriunde” poate fi potrivită în cazul anumitor infractori, din când în când și, poate, uneori, în permanență: claritatea scopului este importantă în acest caz. Problema duratei și nevoia de a urmări reintegrarea socială reală a unui infractor, decât bazarea pe o monitorizare constantă sau perpetuă, este, de asemenea, un considerent vital. Deciziile cu privire la durată ar trebui să fie întotdeauna revizibile, dar intervalul la care acestea ar trebui să aibă loc este discutabil. Este dificil să ne imaginăm că urmărirea pe viață a unui infractor eliberat, chiar dacă există revizuire ale procesului de monitorizare în fiecare fază, ar fi vreodată considerată compatibilă cu demnitatea umană, deși s-ar putea dovedi a fi mai demnă decât încarcerarea continuă a infractorilor vârstnici din motive de protecție publică.

c. Deși problemele de confidențialitate au fost dezbătute la începuturile ME RF, în special în ceea ce privește sfințenia domiciliului și utilizarea locuințelor private ca „spații penitenciare” (așa cum au fost numite de unii comentatori americani), apariția urmăririi GPS le-a readus în prim-plan. Toți infractorii sacrifică un anumit grad de confidențialitate în favoarea autorităților de stat, înaintea, în timpul și după pronunțarea sentinței: indiferent de sancțiune, aceștia trebuie să ofere întotdeauna informații personale despre ei. Cu toate acestea, a fost pusă în discuție ideea că urmărirea GPS „oricând – oriunde” răpește mai multă intimitate decât este necesar pentru a reduce comportamentul infracțional sau reabilitarea efectelor. Este cu siguranță adevărat că sistemele de urmărire GPS au capacitatea de a colecta înregistrări detaliate, recuperabile despre traseele, orarul și viteza de călătorie ale unei persoane, adresele vizitate, locațiile în care aceasta s-a oprit sau (în cazul zonelor de excludere) au fost evitate. Un răspuns la acest lucru ar putea fi – confidențialitatea fiind un fenomen multilateral – că aici se pierde doar „confidențialitatea locației”, într-un mod similar celui în care toți cetățenii cu telefon mobil renunță la acest tip de confidențialitate chiar dacă ei pot fi „găsiți” de un semnal transmis, oriunde s-ar afla – o locație care poate fi identificată ulterior cu o anumită precizie, în cazul în care autoritățile doresc să facă acest lucru. S-ar mai putea afirma că urmărirea GPS nu afectează „confidențialitatea corporală” (cu excepția faptului că infractorul poartă un marcaj) sau „confidențialitatea decizională”

(ce să cumpere, ce să vizioneze la televizor, cum să voteze etc.) în aceeași măsură, deși le afectează și pe acestea (așa cum a făcut-o și o face ME RF). Totuși, în timp ce „datele de localizare” sunt doar metadata (nu informații personale ca atare), analiza acestora (în special, dacă ține de alte forme de date și informații) poate oferi o imagine mai completă a stilului de viață, asociațiilor și comportamentului unei persoane. Luată în mod independent, urmărirea GPS ar putea fi ușor de apărât, ca mijloc de monitorizare a infractorilor, dar în lumea contemporană este doar unul dintre multele moduri în care infractorii pot renunța la informații despre propria persoană și este de dorit ca poliția și autoritățile penale să ia în calcul impactul intervențiilor lor asupra vieții private.

d. Principalul sens în care urmărirea GPS reprezintă un aspect ce „schimbă jocul” – și creează o mare provocare pentru CM/Rec (2014)4 – este modul în care poate fi legat de programul de corelare a infracționalității și folosit pentru a identifica un infractor la locul infracțiunii sau pentru a demonstra că acesta nu a fost prezent acolo și, astfel, să îl elibereze (cu toate că este posibil ca acesta să fi convins sau angajat o persoană surogat să comită infracțiunea în numele său). Capacitatea dată, cuplată cu o capacitate suplimentară de a deduce modele de comportament din mișcările acumulate și de a preveni o activitate infracțională planificată sau posibilă, este în mod clar de valoare pentru investigațiile poliției. CM/Rec (2014)4 a descurajat investigarea prin urmărire GPS, dar nu este dificil de înțeles de ce forțele de poliție vor susține că ar trebui să folosească această tehnologie pentru a preveni criminalitatea și victimizarea. Grupurile de susținere ale victimelor pot spune același lucru. Punctul de vedere etic invocat aici este confuz, controversat și pare puțin probabil să existe soluții simple la dezbaterile următoare.

Monitorizarea electronică și protecția victimelor

a. Utilizarea ME pentru protejarea victimelor implică, în mod necesar, poliția. Utilizarea dispozitivelor ME în cazul victimelor infracțiunilor (de obicei, victime ale infracțiunilor sexuale, hărțuirii obsesive și violenței în familie) este etică doar dacă ele au un efect de responsabilizare asupra acestora – dacă se simt mai puțin vulnerabile la re-victimizare, mai protejate (cunoscând faptul că poliția cunoaște atât locația lor, cât și pe cea a suspecților/infractorilor), mai în siguranță în propriile case și atunci când se mișcă în spațiul public. Victimelor trebuie să li se ofere doar dispozitive portabile de recepție (pentru a recepționa semnalul de la dispozitivul de urmărire al infractorului) și să nu fie convinse să poarte un dispozitiv de urmărire propriu-zis. În cazul în care datele privind localizarea în timp real indică faptul că infractorul și victima se apropie una de cealaltă (înainte de a avea contact vizual între ei), bunele practici necesită, în primul rând, furnizarea urgentă de sprijin polițienesc victimei și, doar în al doilea rând, intervenția în cazul infractorului (deși ambii pot fi urmăriți simultan). Trebuie să se aibă grijă ca infractorul să nu fie avertizat din greșeală (prin mijloace electronice sau printr-un apel din partea poliției) cu privire la prezența în apropiere a unei foste victime, în cazul în care el nu cunoaște și nu are voie să cunoască noua zonă (sau refugiul pentru femei) în care trăiește victima.

b. Mai dificilă poate fi folosirea dispozitivelor ME pentru a proteja astfel victimele în comunitățile mici, cu mult spațiu comun, unde infractorii și victimele sunt mai predispuși să se întâlnească întâmplător decât în spațiile anonime ale localităților și orașelor mai mari. În locurile mai extinse, trebuie acordată atenție asigurării faptului că zonele de excludere din jurul casei victimei sunt suficient de mari pentru a permite poliției să ajungă acolo în caz de urgență. Pe de altă parte, zonele de excludere mari ridică, de asemenea, întrebări cu privire la ce fel de restricție de acces proporțională trebuie impusă infractorului.

c. Unele jurisdicții consideră că este legitim să protejeze comunități sau cartiere întregi cu potențiale victime, creând zone de excludere care împiedică infractorii să acceseze anumite spații rezidențiale și comerciale în care au comis, de exemplu, în mod regulat, spurgeri sau au consumat alcool și au avut un comportament turbulent. Unii deținuți eliberați au fost excluși din comune și orașe întregi. În timp ce principiul excluderii limitate de timp, în scopul protecției publice, pare justificat, rămâne loc de argumentare etică cu privire la dimensiunea zonei din care aceștia pot fi excluși.

d. În măsura în care infractorii pot fi foarte motivați să revină la aceste tipuri de zone de excludere, pentru că au familie și prieteni care trăiesc acolo, pentru a face cumpărăturile mai convenabile și pentru a menține costurile de transport scăzute, s-ar putea considera legitimă utilizarea „revenirilor autorizate” (o după-amiază, un weekend complet) în aceste zone, ca recompense pentru respectarea altor restricții ale supravegherii de liberare condiționată. Aceasta ar constitui o variație a reducerii graduale și stimulative a monitorizării menționate la punctul 5 lit. (e), ca o pregătire pentru momentul în care infractorul se eliberează de monitorizare, dacă nu și de alte forme de supraveghere.

Responsabilitățile personalului implicat în ME

a. Tot personalul implicat în supravegherea infractorilor din închisoare și comunitate ar trebui să reprezinte oameni cu integritate morală și să fie instruiți la un nivel de competență adecvat rolului lor. Este, pur și simplu, lipsită de etică expunerea infractorilor la personalul instruit necorespunzător, la fel ca și presupunerea că cunoașterea și înțelegerea ME pot fi învățate fără o pregătire specială. În orice țară, formarea consilierilor de probațiune (de obicei, înțelesă ca o formă de formare a asistenței sociale axată pe probleme de justiție penală) poate sau nu să acopere monitorizarea electronică, dar este de dorit ca consilierilor care se implică în administrarea ME să le fie oferită o formare de specialitate la locul de muncă. În unele țări, consilierii de probațiune implicați în ME – cel puțin, la montarea echipamentului – pot fi mai degrabă asistenți instruiți decât consilieri de probațiune pe deplin calificați. Atâta timp cât asistenții sunt competenți și supravegheați în mod adecvat, acest aranjament va funcționa. Meritul formării în domeniul probațiunii/asistenței sociale, dincolo de competențele pe care le insuflă, îl reprezintă valorile etice pe care le promovează în privința infractorilor, valori care ar trebui să modeleze modul în care ME este utilizat. De asemenea, este de dorit ca consilierii de probațiune să fie familiarizați cu cele mai recente descoperiri ale cercetării privind ME în ceea ce privește eficacitatea acestora în contextul diferitelor sancțiuni, al diferitelor tipuri de infractori și în ceea ce privește o îmbunătățire permanentă a înțelegerii modului în care urmează a fi îndeplinite conformitatea și legitimitatea.

ME se numără printre sarcinile pe care Estonia le asumă consilierilor săi de probațiune. Aceste sarcini cuprind o fază de pregătire (evaluarea adecvării ME) și o fază de implementare, care implică următoarele: informarea și instruirea, alegerea dispozitivului (RF sau GPS), elaborarea programului de restricționare a circulației, evaluarea riscurilor, elaborarea și planul sentinței

individuale, consilierea, supravegherea și monitorizarea, reacția la încălcare prin creșterea controlului, avertismentele, raportul și returnarea suspectului sau infractorului în instanță. Consilierii de probațiune care supraveghează infractorii cu risc ridicat au un volum de lucru de cel mult 30 persoane (nu toți aceștia vor fi supuși ME).

b. Nu întregul personal implicat în administrarea ME beneficiază de pregătire în domeniul probațiunii sau al asistenței sociale. Personalul Poliției și al Serviciului Penitenciar este, de asemenea, implicat, la fel ca, în unele jurisdicții, personalul din sectorul privat, care este implicat în vizitele de instalare și exploatare a centrelor de monitorizare. Acest personal trebuie, de asemenea, să fie instruit în domeniul eticii îngrijirii și respectului față de infractori și, la fel ca consilierii de probațiune, să fie răspunzători pentru modul în care își îndeplinesc sarcinile. Ca și în serviciile de probațiune, cunoștințele necesare personalului din prima linie pot fi diferite de ceea ce este necesar personalului de conducere și de supraveghere, dar ambele ar trebui să cunoască ce este necesar pentru punerea în aplicare a ME în mod eficient și etic. Managerii ar trebui să cunoască toate documentele oficiale de politică privind strategia și viziunea ME în jurisdicția lor și să aibă capacitatea de a critica și de a le recomanda îmbunătățiri în lumina experienței lor practice pe teren.

c. Unele jurisdicții au abordări sensibile la gen în ceea ce privește supravegherea infractoarelor, permițând ca aceasta să fie efectuată doar de către supraveghetoare, pe motiv că mulți infractori de gen feminin au avut experiențe de abuz fizic și sexual și s-ar simți incomod și, probabil, înfricoșător în compania supraveghetorilor de sex masculin. Jurisdicțiile care fac acest lucru – de exemplu, Anglia și Țara Galilor și Irlanda – au avut o viziune similară în ceea ce privește personalul de monitorizare din domeniul ME, mai ales pentru faptul că în montarea și înlăturarea brățării de la gleznă este implicat contactul fizic. Numai agenții de monitorizare de gen feminin au voie să efectueze acest lucru. Se poate considera că etica feministă ar putea fi îndreptată direct spre înțelepciunea de a face acest lucru, dar este posibil ca unele țări să fie nevoite să efectueze cercetări privind preferințele infractorilor de gen feminin în această chestiune, înainte de a ajunge la o decizie etică.

d. Nu este ceva neobișnuit acum ca unele servicii de probațiune să includă ajutorul unor foști infractori, fie în calitate de voluntari, fie în calitate de angajați plătiți, în programele pentru infractorii actuali. Foștii infractori, care

s-au abținut cu succes de la conduita infracțională, pot avea o credibilitate mai mare în fața infractorilor aflați încă sub supraveghere sau care au fost eliberați din închisoare, având în vedere faptul că ei înșiși au trecut prin experiențe similare. Unii dintre acești foști infractori sunt foarte dornici de a „da înapoi” celorlalți, ca o modalitate de a repara răul făcut atunci când ei înșiși au comis infracțiuni și ei pot fi o completare utilă a numărului de supraveghetori profesioniști. Este posibil ca unii foști infractori, care au experimentat ei înșiși ME, să fie în măsură să ofere consultanță altor infractori care sunt supuși monitorizării, pentru a face față dificultăților acestea și pentru a-i susține în procesul de conformare.

Monitorizarea electronică: analiza datelor și protecția datelor

a. Sistemele ME folosesc computere sofisticate care generează date ce pot fi stocate, analizate cumulativ în timp și recuperate pentru o utilizare ulterioară ca probe în instanță, în cazuri particulare. În mod corect sau înșelător, acest lucru nu a părut niciodată o problemă semnificativă în ceea ce privește protecția datelor atunci când singurele date implicate erau prezența sau absența de la domiciliu înregistrată de ME RF. Totuși, apariția urmăririi GPS (aproape întotdeauna susținută de rețelele de telefonie mobilă pentru a spori acuratețea localizării) se pare că a schimbat percepția privind importanța protecției datelor, tocmai din cauza cantității mari de date care poate fi colectată în legătură cu orice persoană și ușurința cu care poate fi agregată și analizată pentru a discerne modelele și a genera cunoștințe din „marile volume de date”. În timp ce nimeni nu știe încă ce informații (dacă există) privind modelele comportamentale ale infractorilor ar putea fi obținute din agregarea pe scară largă a datelor GPS, cât de utile ar putea fi acestea factorilor de decizie politică, dreptul de acces, colectarea și utilizarea acestor date rămâne o zonă gri în multe jurisdicții și este încă un alt mod în care apariția GPS poate fi privită ca una care „schimbă jocul”. Această tehnologie a creat noi posibilități pentru supravegherea infractorilor și pentru investigația poliției.

b. Datele de localizare, de tipul și la scara generată de urmărirea GPS sunt, în mod evident, diferite față de tipul de informații generate de exemplu, în cursul interviurilor de supraveghere a liberării condiționate, a înregistrărilor conversațiilor profesionale, a detaliilor privind apariția în instanță, ceea ce presupune să fie nevoie de noi forme de protecție a datelor pentru a face față acestei situații. Pe durata supravegherii sau încarcerării sale ori în perioada imediată după eliberare, dreptul unui infractor la viață privată poate fi privit

ca fiind inferior dreptului unui cetățean care respectă legea la viața privată. Dosarele de poliție, cele din penitenciare și de probațiune care conțin „detalii personale”, sunt de mult timp păstrate după expirarea pedepsei infractorilor, dar este tot mai ușoară stocarea unor cantități uriașe de informații mult mai detaliate în formă digitală pentru perioade mai lungi, pe motiv că acestea pot fi utile pentru viitoare investigații ale poliției, atât timp cât se respectă anumite protocoale. De exemplu, Franța intenționează să își păstreze datele privind infractorii urmăriți GPS timp de zece ani de la sfârșitul perioadei de monitorizare. În Germania datele sunt distruse la două luni după expirarea perioadei de monitorizare.

c. CM/Rec (2014)4 este foarte clară în ceea ce privește tipurile de strategie de protecție a datelor care ar trebui să se aplice, în general, la ME, dar nu există încă un consens european privind implicațiile etice ale noilor tehnologii folosite la supravegherea infractorilor și relevanța acestora pentru poliție. Într-un climat în care, în mod corect sau în mod eronat, supravegherea în masă de către poliție și serviciile de securitate a comunicațiilor electronice ale cetățenilor obișnuiți, este considerată tot mai necesară pentru a proteja societatea împotriva terorismului și a minorilor – în special, de pedofili online organizați – este posibil să fie din ce în ce mai dificil să se creeze aranjamente riguroase de protecție a datelor pentru infractorii aflați în ME, în special pentru cei considerați cu grad de risc ridicat. Codificarea și accesul restricționat din punct de vedere juridic la GPS-ul stocat par a fi o cerință minimă de bază, dar, pentru aproape toate celelalte aspecte legate de protecția datelor, este probabil să apară discuții etice și politice prelungite.

Aspecte etice ale cercetării ME

a. Este de dorit, din punct de vedere etic, să se cerceteze eficiența și impactul tuturor măsurilor penale. Autoritățile penale nu ar trebui să utilizeze niciodată tehnici penale pentru suspecți sau infractori, fără a înțelege, cel puțin într-o oarecare măsură, care sunt efectele lor, dacă acestea ating efectul dorit și dacă există consecințe neintenționate și neprevăzute. Este imposibil să se cunoască pe deplin dacă – și cum – o măsură penală este eficientă, fără a evalua impactul ei pe o perioadă stabilită de timp. Aici nu este locul potrivit de explorare a metodologiilor de evaluare – există multe manuale care explică aceste aspecte –, dar trebuie subliniat faptul că atât elementele cantitative, cât și cele calitative sunt importante și că întotdeauna ar trebui obținut consimțământul informat al participanților la cercetare (profesioniști și infractori). O perspectivă a cercetării privind drepturile omului necesită ca evaluările să fie întotdeauna mai mult decât analiza cost-beneficiu și ca realitățile sociale ale celor care se confruntă cu intervenții penale să fie evidențiate așa cum se cuvine.

b. Programele pilot (de obicei, în zone geografice selectate – una sau mai multe – dintr-o anumită jurisdicție) sunt esențiale pentru ca ME să testeze atât viabilitatea procedurilor administrative și echipamentelor propuse, cât și să facă ajustări în baza lecțiilor învățate înainte de eficientizarea unei scheme sau, într-adevăr, să nu se acționeze deloc. Un avantaj suplimentar al programelor pilot este faptul că permit utilizarea „studiilor controlate aleatorii”, considerate în unele cercuri ca fiind standardul de aur în metodologia de cercetare evaluativă. Evaluatorii pot compara efectele și impactul ME asupra eșantionului de subiecți de cercetare din zonele pilot, cu un „grup de control” simetric, din una sau mai multe zone care nu sunt implicate în programul pilot, dar se află în aceeași jurisdicție națională. În

sistemele care sunt deja integrate la nivel de mai multe județe, se poate spune că este neetic ca infractorii să fie alocați în mod aleatoriu grupurilor „vizate” sau „de control” doar pentru a servi intereselor cercetării: acest lucru implică o considerație externă în pronunțarea sentinței și face ca problema obținerii unui consimțământ informat să fie una mai complexă. Valoarea capacității de a efectua studii controlate aleatorii în stadiul pilot al unei scheme ME nu trebuie înțeleasă că evaluările studiilor controlate aleatorii sunt singura formă valoroasă de cercetare a ME: există și altele care sunt, de asemenea, valoroase pentru elaborarea politicilor și practicii.

c. În măsura în care este posibil, cercetarea evaluativă ar trebui efectuată în mod independent, chiar dacă este autorizată de către guvern. Aceasta nu ar trebui să fie influențată de persoane sau organizații care au un interes legitim și, cu siguranță, nu un interes comercial, în rezultatele prevăzute de un program de supraveghere ME. Din punct de vedere pragmatic, de multe ori din motive financiare, organizațiile pot și efectuează ele însele cercetări, folosind datele pe care le generează din oficiu în scopul aplicării unor măsuri specifice. Este, de asemenea, adevărat că organizațiile comerciale care fabrică sau vând ME au finanțat, ocazional, cercetări independente în acest domeniu, remunerând profesori care au făcut acest lucru. Este cu siguranță posibil ca organizațiile comerciale să poată fi angajate în urmărirea dezinteresată a adevărului necesar pentru cercetarea obiectivă, încrezându-se că rezultatele emergente vor funcționa în avantajul lor, însă acesta este, prin natura sa, un aranjament etic precar și garanțiile de independență acordate cercetătorului trebuie să fie solide din toate punctele de vedere, de la accesul la date și personalul relevant, până la publicarea și diseminarea rezultatelor, chiar dacă acestea sunt critice față de practica în care este implicată organizația comercială.

d. Nu doar rezultatele ME, din punct de vedere al reducerii infracțiunilor, reducerii utilizării penitenciare și reducerii costurilor ar trebui să conteze pentru cercetători, iar acestea nu sunt singurele aspecte care ar trebui evaluate. Se va cerceta, de asemenea, procesul de inovare administrativă (ce îl facilitează, ce îl împiedică), calitatea dezbaterilor profesionale (inclusiv etice) cu privire la utilizarea și scopurile ME și corectitudinea procedurală a aplicării sale. Este deosebit de important să se evalueze instruirea, competența și înțelegerea personalului care pune în aplicare ME, indiferent

de organizația în care lucrează (și modul în care acesta lucrează trans-organizațional), deoarece modul în care acesta o implementează poate juca un rol important în ceea ce privește sentimentul de legitimitate a sancțiunii resimțit de infractor.

e. Experiențele infractorului (și familiei) cu privire la ME sunt un element vital în orice evaluare care ia în serios drepturile omului. Infractorii (și, în cazul ME, colocatarii) au dreptul de a-și exprima opinia cu privire la impactul și legitimitatea modului în care sunt supravegheați (sau pedepsiți). În plus, cunoștințele pe care le produc pot fi parte a ceea ce îi ajută pe factorii de decizie politică și pe practicieni să își îmbunătățească sistemele și serviciile, precum și să-i ajute pe avocați să le reprezinte mai bine interesele. Evaluarea experienței infractorilor și familiilor lor privind ME necesită mai mult decât colectarea de informații superficiale în cadrul interviurilor de ieșire atunci când o perioadă de timp de ME ajunge la final (pe cât de utilă poate fi aceasta). Majoritatea țărilor care și-au cercetat utilizarea ME au ținut cont, într-o măsură mai mare sau mai mică, de experiențele infractorului și ale colocatarilor săi. În mod evident, cele mai multe date și argumente în acest domeniu provin dintr-un proiect de cercetare postuniversitară din Belgia, a cărui sofisticare metodologică exemplară ar putea fi emulată în mod util în alte domenii (Vanhaelemeesch D, Vander Beken T (2012); Vanhaelemeesch D, Vander Beken T și Vandeveldel S (2013)).

f. În cazul în care ME este utilizată împreună cu alte forme de supraveghere a liberării condiționate, ar putea fi dificil (în special, în studiile despre re-condamnare) să se stabilească și să se atribuie efectele specifice ale anumitor componente ale sentinței. Este neetic să se susțină efectele pozitive ale ME, care pot fi, de fapt, efectele liberării condiționate sau, într-adevăr, mai subtil, ale interacțiunii cauzate de utilizarea combinată a acestora. Este la fel de important să nu se respingă impactul ME și este probabil util să se abordeze o perspectivă internațională asupra cercetării ME pentru a obține o înțelegere globală a potențialului și pericolelor variate ale ME. O sancțiune ME, care (după evaluare) pare a fi un eșec într-o anumită jurisdicție, nu ar trebui considerată ca o dovadă că ME „nu funcționează” – utilizarea sa într-un context juridic și penal diferit poate avea rezultate mai bune și poate indica moduri mai multe și mai eficiente în care aceasta ar putea fi folosită și în primă jurisdicție. „Transferul de politici” privind sancțiunile ME între jurisdicții

(unele mai mult decât altele) nu poate fi niciodată ușor, tocmai pentru că distincțiile subtile între cadrele juridice și administrative, precum și factorii politici, istorici și culturali, pot face o diferență semnificativă între ceea ce se consideră a fi fezabil și de dorit în diferite jurisdicții. Cu toate acestea, cercetările din alte țări pot ajuta o jurisdicție să învețe noi modalități de utilizare a ME, chiar dacă nu pot emula cu exactitate aranjamentele care au avut succes în altă parte. Cercetarea comparativă a modului în care diferite țări utilizează ME este, de asemenea, utilă în acest sens și ar trebui încurajată pe o scară mai largă decât a fost practică până în prezent în Europa.

g. Este important să se efectueze cercetări accesibile și inteligibile pentru factorii de decizie politică și practicieni și ca, chiar și atunci când este planificată cercetarea, strategiile de diseminare către publicul relevant să fie concepute și evaluate financiar. Dacă urmează să se aloce timp și energie evaluării schemelor ME – despre care unii practicieni în materie de resurse ar putea spune că nu vor fi concentrate asupra furnizării serviciilor în sine – este de datoria tuturor părților interesate să se asigure că eforturile nu sunt irosite zadarnic și că cercetarea are impact asupra domeniilor corespunzătoare. Finalizarea cercetării care ar putea fi benefică pentru infractori, familiile lor, pentru victimele infracțiunilor și neutilizarea acesteia este inacceptabilă din punct de vedere etic.

Sectorul privat și monitorizarea electronică

a. Organizațiile comerciale sunt implicate, în mod inevitabil, în furnizarea de ME, chiar dacă numai în calitate de furnizori de tehnologie (hardware și software) și de suport tehnic. Uneori, acestea oferă personal de monitorizare și operează centre de monitorizare. Brățărilor de gleznă sunt cumpărate sau închiriate de la furnizori comerciali. Asta nu înseamnă că organizațiile comerciale nu pot fi integrate în aranjamentele justificabile din punct de vedere etic pentru administrarea ME, dar în cazul în care și prestarea serviciilor se află în mâinile unui furnizor comercial, ca în Anglia și Țara Galilor, aceasta creează o altă interfață organizațională în cadrul structurilor cu mai multe agenții, care trebuie să ofere, de obicei, servicii integrate, eficiente și efective, infractorilor. Dovezile din partea inspectoratelor combinate ale poliției, instanțelor de judecată și probațiunii din Anglia și Țara Galilor au sugerat că integrarea dincolo de diviziunea public/privat nu a fost niciodată proiectată de la faza de concepție și a rămas greu de realizat chiar și atunci când, cu întârziere, a început să fie considerată dezirabilă din punct de vedere politic (Inspekția Comună a Justiției Penale (2008, 2012). În comparație cu majoritatea țărilor europene, consilierii de probațiune din Anglia și Țara Galilor au avut parte de o experiență neglijabilă în ceea ce privește supravegherea infractorilor aflați în ME, au manifestat resentimente față de organizațiile comerciale implicate și au fost predispuși să considere ME ca fiind treaba altcuiva. După ce serviciul de probațiune din Anglia și Țara Galilor a fost privatizat, chiar dacă în organizații separate de organul comercial care furnizează ME, rămâne de văzut dacă colaborarea între ele și integrarea vor deveni mai ușoare.

b. Deciziile guvernamentale de a folosi organizațiile comerciale pentru a furniza ME sunt la fel de susceptibile la adoptare pe motive ideologice și pe motive practice. Este posibil ca, în primele zile de folosirea ME (la sfârșitul anilor 1990 și începutul anilor 2000), acestea să fi reflectat convingerea

oficială că firmele private erau mai abilitate în gestionarea proiectelor tehnologice decât sectorul public, care, cu excepția poliției, nu a inclus, în general, organizații sofisticate din punct de vedere tehnologic. Acest lucru este mai puțin adevărat pentru cea de-a doua decadă a secolului XXI. Inclusiv Olanda, care a avut de la început o furnizare din sistemul public al ME, chiar dacă conducerea centrului de monitorizare era asigurată de o organizație privată, a preluat recent centrul de monitorizare al serviciului penitenciar în proprietate publică. În cadrul întâlnirii multilaterale s-a arătat că o bună parte dintre țările care au dezvoltat recent ME sau care sunt pe punctul de a o face – de exemplu, Estonia, Letonia și Croația – și care au dezvoltat cu puțin timp în urmă probațiunea, par să nu aibă nicio dificultate în privința livrării integrate a ME. În acest sens, modelul sectorului public scandinav/olandez/belgian de furnizare a serviciilor ME este cel care a predominat pe termen lung față de preferința anglo-galeză pentru un model privatizat.

c. Organizațiile comerciale pot promova viziuni sociale cu privire la modul în care ME ar putea fi utilizată pentru a îmbunătăți eficiența și eficacitatea sistemelor penale, pentru care aceasta are un potențial mai profitabil decât alte forme de supraveghere a infractorilor, cum ar fi liberarea condiționată și serviciul în folosul comunității. Organizațiile comerciale mari pot fi, de asemenea, mai influente, din punct de vedere politic, decât organizațiile de asistență socială, iar „confidențialitatea comercială” la etapa de achiziționare și punere în funcțiune poate însemna că deciziile de implicare a acestora nu sunt la fel de transparente ca atunci când organizațiile din sectorul public sunt instruite să furnizeze ME. Organizațiile comerciale pot fi scutite de legislația privind libertatea de informare, ceea ce face mai dificilă examinarea funcționării lor și asigurarea răspunderii personalului, comparativ cu echivalentele lor din sectorul public.

d. Niciuna dintre variantele menționate mai sus nu ar trebui să însemne că sectorul public va furniza întotdeauna ME bine sau că va fi întotdeauna, în mod corespunzător, răspunzătoare. Există expertiza tuturor aspectelor ME din sectorul privat pe care serviciile penitenciare, de probațiune și de poliție o poate folosi pentru a face mai imaginativ și mai eficient modul în care o utilizează. Sectorul public și sistemul judiciar pot, uneori, să fie nejustificat de recalcitrante la inovațiile potențial utile, iar pentru sectorul privat acestea pot fi, uneori, un stimul reconfortant. Nu există motive pentru care consultanții și consilierii cu pregătire în acest domeniu să nu fie folosiți. Cu toate acestea, rămâne simplul fapt că serviciile integrate importante sunt mai greu de furnizat atunci când probațiunea și ME sunt plasate în organizații separate.

Tehnologii viitoare de monitorizare electronică

a. De la înființarea lor în SUA în anii '80 ai secolului trecut, formele de tehnologie ME s-au schimbat deja și este foarte probabil ca acestea să se schimbe în viitor, creând noi dileme etice pentru supraveghetorii infractorilor. Cu siguranță vor exista îmbunătățiri ale tehnologiei existente și deja există dezbateri cu privire la faptul dacă tehnologia GPS va înlocui tehnologia RF sau se va combina cu aceasta, astfel încât ME să aibă întotdeauna o capacitate maximă de urmărire, chiar dacă brățara de gleznă este folosită, în principal, pentru a impune arestul la domiciliu. Aceste dezbateri au fost influente în Anglia și Țara Galilor, unde, în comparație cu Danemarca, guvernul și-a exprimat o oarecare dezamăgire în legătură cu limitările ME RF. Pe măsură ce alte sisteme globale de comunicații prin satelit devin disponibile alături de sistemul GPS american, sfera de monitorizare a locației infractorilor va crește în continuare și deja există cel puțin un producător european de ME a cărui tehnologie poate fi configurată să utilizeze oricare sau toate celelalte sisteme viitoare prin satelit.

b. Vor exista, probabil, și dezbateri privind utilizarea implanturilor cu frecvență radio, ca mijloc de urmărire a infractorilor (au fost deja dezbateri similare în domeniul asistenței medicale), dar având în vedere probabilitatea unor înverșunate obiecții etice față de dispozitivele care penetrează corpul, este posibil ca tehnologia de monitorizare care poate fi purtată pe corp să rămână predominantă pentru multe decenii de acum înainte. Și mai probabil este potențialul de integrare a ME individualizată în infrastructuri de supraveghere mai extinse, asociate sănătății, finanțelor și utilizării mijloacelor de comunicare socială, astfel încât supraveghetorii și ofițerii de poliție să aibă acces la o gamă largită de date despre stilurile de viață și despre circulația persoanelor aflate sub supraveghere. Este dificil de prezis dacă tehnologiile

ME vor deveni tehnologia dominantă în modul în care a făcut-o RF. Cu toate acestea, din cauza inovației comerciale și a extinderii tehnicilor de e-guvernare, este mai probabil să existe programe-pilot și experimente.

c. Monitorizarea la distanță a persoanelor care fac abuz de alcool nu este o tehnologie nouă, deși, în comparație cu SUA, utilizarea acesteia nu-i răspândită în Europa. Ea merge cu un pas mai înainte de monitorizarea localizării, implicând monitorizarea unui aspect al comportamentului în sine al infractorului (în mod specific, consumul de alcool sau interdicția de a face acest lucru). În cazul dat, monitorizarea își redirecționează atenția de la deplasarea corpului persoanei dintr-un anumit loc într-un moment anume la starea fizică a corpului infractorului (deficiență sau stare de ebrietate) – și se urmărește cum se răsfârâge acest lucru asupra atitudinii infractorului față de respectarea cerințelor de supraveghere. Deși monitorizarea la distanță a persoanelor care fac abuz de alcool ar putea fi folosită punitiv pentru un infractor al cărui consum de alcool a contribuit la comportamentul infracțional – prin refuzarea plăcerii consumului – este mai obișnuită utilizarea acesteia ca ajutor pentru tratarea unei probleme legate de consumul de alcool, în cazul infractorilor care doresc, în mod activ, să reducă consumul de alcool. Monitorizarea la distanță a consumului de alcool poate fi precursorul monitorizării la distanță a consumului de droguri sau chiar al consumului de medicamente administrate de la distanță, care ar putea afecta comportamentul sau susține sănătatea infractorilor cu tulburări psihice.

d. În trecut a existat, bunăoară, tendința, ca serviciile de probațiune (în special), dar și judecătorii să fie surprinși de ME, să își închipuie că nu se va întâmpla sau s-ar putea să nu se întâmple cele așteptate și să aibă o atitudine dezaprobatore în legătură cu aceasta. Într-o singură generație am evoluat în ceea ce privește anticiparea și adaptarea la schimbările tehnologice, în special – schimbarea tehnologiei digitale omniprezentă în jurul nostru. Cu toate acestea, în ceea ce privește justiția penală trebuie să devenim și mai buni la „scanarea viitorului” noilor tehnologii, care ar putea fi personalizate în vederea utilizării în cazul infractorilor, să gândim în prealabil etica și să elaborăm o legislație care să fie la înălțimea provocărilor tehnologice.

Concluzii

CM/Rec (2014)4 constituie prima încercare europeană de a oferi un cadru etic pentru utilizarea ME și, după cum a arătat reuniunea multilaterală din noiembrie 2014, este capabilă să genereze o reflectare etică profundă în toate aspectele legate de ME. Reflecțiile din acest document, elaborate din discuțiile la acel eveniment, au ca scop stimularea de noi dezbateri în jurisdicțiile care utilizează sau intenționează să utilizeze această tehnologie. Unele puncte sunt completate definitiv, altele mai provizoriu, dar niciunele nu reprezintă ultimul cuvânt. Potențialul ME de a schimba lucrurile, în mod pozitiv, în practica penală din Europa este clar. Totodată, utilizarea lui abuzivă ar putea impune pericole pentru formele tradiționale de supraveghere a liberării condiționate, precum și acordarea poliției a unor competențe de supraveghere fără precedent. Provocarea de a realiza potențialul maxim și de a face față pericolelor trebuie să fie un efort colectiv și continuu clădit pe baza pusă de Consiliul Europei.

Glosar

Pedeapsa retributivă

O formă de pedeapsă, care privește înapoi la infracțiunea comisă, presupune că infractorul merită durere sau pierdere din cauza răului comis și determină severitatea durerii (experiență neplăcută) sau a pierderii (libertății) care este cauzată conform a ceea ce se consideră a fi proporțional cu gravitatea infracțiunii. Retributivitatea nu este, în mod obișnuit, preocupată de consecințele viitoare ale pedepsei: aceasta răspunde la ceea ce s-a întâmplat deja, nu la ceea ce s-ar putea întâmpla. O amendă poate fi retributivă la fel de ușor ca detenția – nici nu este neapărat preocupată de schimbarea comportamentului viitor al infractorului (deși aceasta ar putea fi o consecință incidentală a unei pedepse retributive).

Pedeapsa de descurajare

O formă de pedeapsă care privește înainte și încearcă, prin insuflarea fricii de durere sau de pierdere, să descurajeze un infractor să mai încalce legile pe viitor. Este posibil ca autoritățile judiciare să considere că un infractor are nevoie de o experiență dureroasă (cum ar fi detenția) pentru a înțelege ce înseamnă viitorul în cazul în care recidivează și pentru a se înfricoșa, în consecință, dar anumite tipuri de sentințe – condiționate și suspendate – nu pot fi dureroase în sine, totuși acționează prin insuflarea fricii de consecințe. ME convențională pare să funcționeze în acest mod: dincolo de durerile distincte ale experienței ME, este teama de a fi detectat și/sau teama de viitoare pedepse, ceea ce duce la respectarea regulilor aici și acum. „Descurajarea generală” – teama de pedeapsă și simțul asociat al stigmatizării – este termenul folosit pentru a descrie modul în care cetățenii care respectă legea sunt menținuți într-o stare de conformare. Nu este clar dacă sancțiunile ME pot funcționa ca o descurajare generală, deoarece multe dintre ele sunt considerate (în mod eronat), de public și de mass-media, ca fiind sentințe blânde, nici retributive, nici descurajatoare, în sensul strict al cuvântului, pentru infractorii înșiși.

Referințe

- ▶ Inspecția Comună în Materie de Justiție Penală (2008). O afacere complicată: o inspecție comună a cerințelor, comenzilor și licențelor de interdicție de circulație monitorizată electronic. Londra: HMI Probațiune, HMI Administrația Instanțelor și HMI Poliție.
- ▶ Inspecția Comună în Materie de Justiție Penală (2012) este încă complicată: o urmare a cerințelor, comenzilor și licențelor de interdicție de circulație monitorizată electronic. Londra: HMI Probațiune, HMI Administrația Instanțelor și HMI Poliție.
- ▶ Liga Howard pentru Reforma Penală (2014). Nu ar face acest lucru unui adult: marcarea minorilor fără un proces corect. Londra: Liga Howard pentru Reforma Penală.
- ▶ Hucklesby A. (2009). Înțelegerea conformării infractorilor: un studiu de caz al ordinelor de interdicție de circulație monitorizată electronic. *Jurnalul de Drept și Societate* 36(2), p. 48-71.
- ▶ Marklund F. și Holmberg S. (2009). Efectele eliberării anticipate din închisoare prin utilizarea marcajului electronic în Suedia. *Jurnal de Criminologie Experimentală*, 5(1), p. 41-61.
- ▶ Vanhaelemeesch D. și Vander Beken T. (2012). Monitorizare electronică: experiențele condamnaților în Belgia. În *Conflicte sociale, cetățeni și supravegherea poliției*. Anvers: Guvernul Seriei de Cercetare pentru Securitate (GofS) Seria 6, p. 77-96.
- ▶ Vanhaelemeesch D., Vander Beken T. și Vandeveldel S. (2013). Pedepsa la domiciliu: experiențele infractorilor în monitorizarea electronică. *Jurnalul European de Criminologie* 10(6), p. 1-15.

Recomandarea CM/Rec(2014)4

a Comitetului de Miniștri către Statele Membre privind monitorizarea electronică

*(Adoptată de Comitetul de Miniștri la 19 februarie 2014,
la a 1192-a ședință a Miniștrilor Adjuncți)*

Comitetul de Miniștri, conform articolului 15.b din Statutul Consiliului European,

Considerând că scopul Consiliului European este de a întări unitatea între membrii săi;

Fiind de acord că este necesar să se continue dezvoltarea colaborării internaționale în domeniul întăririi sentințelor penale;

Considerând că o astfel de colaborare trebuie să contribuie la îmbunătățirea justiției, la executarea sancțiunilor în mod eficient și cu respectarea deplină a drepturilor omului și a demnității infractorilor și la reducerea incidenței infracțiunilor;

Fiind de acord că privarea de libertate trebuie folosită ca o soluție ultimă și că majoritatea suspectilor și infractorilor pot fi anchetați eficient și cu costuri reduse în cadrul comunității;

Considerând că creșterea continuă a numărului de deținuți din penitenciare poate duce la condiții de detenție care nu sunt conforme cu articolul 3 din Convenția privind protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului

(ETS Nr. 5), așa cum se observă din jurisprudența relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului;

Subliniind încă o dată că suprapopularea închisorilor și creșterea numărului de deținuți constituie o provocare majoră pentru administrațiile penitenciarelor și pentru sistemul juridic în general, atât în ce privește drepturile omului, cât și din punct de vedere al conducerii eficiente a instituțiilor penale;

Recunoscând că monitorizarea electronică folosită în cadrul procesului de justiție penală poate ajuta la reducerea recurgerii la privarea de libertate, asigurând în același timp o supraveghere eficientă a suspectilor și infractorilor în cadrul comunității, ajutând astfel la prevenirea infracțiunilor;

Recunoscând în același timp că tehnologia folosită pentru monitorizarea electronică trebuie utilizată într-o manieră bine organizată și proporționată, pentru a se reduce potențialele efecte negative asupra vieții private și de familie a persoanei monitorizate electronic și asupra unor terțe părți implicate;

Fiind astfel de acord că regulile prevăzute privind limitele, tipurile și modalitățile de furnizare a tehnologiilor folosite la monitorizarea electronică trebuie definite în scopul de a îndruma guvernele statelor membre în stabilirea legislației, politicilor și practicilor lor în acest domeniu;

Fiind de acord și asupra faptului că trebuie dezvoltate standarde etice și profesionale privind folosirea eficientă a monitorizării electronice pentru îndrumarea autorităților naționale, inclusiv a judecătorilor, procurorilor, administratorilor de închisori, agențiilor de probațiune, poliției și agențiilor care furnizează echipament sau supraveghează suspectii și infractorii;

Luând în considerare:

- Convenția pentru protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului (ETS Nr. 5);
- Convenția europeană privind supravegherea infractorilor cu suspendare sau liberare condiționată (ETS Nr. 51);
- Recomandarea Rec(92)16 privind Regulamentul european cu privire la sancțiuni și măsuri comunitare;
- Recomandarea Rec(92)17 privind consistența în pronunțarea sentințelor;
- Recomandarea Rec(97)12 privind personalul responsabil de implementarea sancțiunilor și măsurilor;

- Recomandarea Rec(99)22 privind suprapopularea închisorilor și inflația populației penitenciarelor;
- Recomandarea Rec(2000)22 privind îmbunătățirea implementării regulamentelor europene cu privire la sancțiuni și măsuri comunitare;
- Recomandarea Rec(2003)22 privind liberarea condiționată;
- Recomandarea Rec(2006)2 privind Regulamentul european al penitenciarelor;
- Recomandarea CM/Rec(2008)11 privind Regulamentul european pentru infractori juvenili pasibili de sancțiuni sau măsuri;
- Recomandarea CM/Rec(2010)1 privind Regulamentul de liberare condiționată al Consiliului Europei;
- Recomandarea CM/Rec(2012)5 privind Codul european al eticii pentru personalul închisorii;

Având în vedere:

- Regulile standard minime ale Națiunilor Unite pentru măsuri non-custodiale (Regulamentul de la Tokio) (Rezoluția 45/100);
- Regulamentul Națiunilor Unite pentru tratamentul prizonierilor femei și măsuri non-custodiale pentru infractoare (Regulamentul de la Bangkok) (Rezoluția 2010/16);
- Regulile standard minime ale Națiunilor Unite pentru administrarea justiției juvenile (Regulamentul de la Beijing) (Rezoluția 40/33);
- Decizia cadru a Consiliului Uniunii Europene 2008/947/JHA privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce a sentințelor și hotărârilor de liberare condiționată în scopul supravegherii măsurilor de liberare condiționată și sancțiunilor alternative;
- Decizia cadru a Consiliului Uniunii Europene 2009/829/JHA privind aplicarea, între statele membre ale Uniunii Europene, a principiului recunoașterii reciproce a hotărârilor privind măsurile de supraveghere ca alternativă la detenția provizorie,

Recomandă guvernelor statelor membre:

- să ia toate măsurile corespunzătoare, atunci când își revizuiesc legislația și practica relevantă, pentru a aplica principiile exprimate în anexa la această recomandare;
- să asigure diseminarea acestei recomandări și a comentariului său în cadrul autorităților și agențiilor relevante, în special în cadrul

ministerelor relevante, al administrației penitenciarelor, agențiilor de probațiune, poliției și altor agenții de aplicare a legii, cât și în cadrul oricăror agenții care furnizează echipament de monitorizare electronică ori care supraveghează persoane monitorizate electronic în sfera procesului de justiție penală.

Anexă la Recomandarea CM/Rec(2014)4

I. Cadrul

Scopul acestei recomandări este să definească un set de principii de bază, legate de probleme etice și standarde profesionale, care să permită autorităților naționale să folosească în mod just, proporționat și eficient diferitele forme de monitorizare electronică în cadrul procesului de justiție penală, asigurând respectul deplin al drepturilor persoanelor în cauză.

Se dorește, de asemenea, ca recomandarea să aducă în atenția autorităților naționale că trebuie să aibă o deosebită grijă, atunci când folosesc monitorizarea electronică, să nu submineze ori să înlocuiască dezvoltarea de relații profesionale constructive cu suspectii și infractorii prin intermediul unui personal competent, care să se ocupe de aceștia în cadrul comunității. Trebuie subliniat faptul că impunerea unui control tehnologic poate reprezenta un supliment folositor la modurile deja existente de abordare pozitivă socială și psihologică a oricărui suspect sau infractor, așa cum sunt definite de recomandările relevante ale Consiliului de Miniștri, în special de Recomandarea Rec(92)16 privind Regulamentul european cu privire la sancțiuni și măsuri comunitare, Recomandarea Rec(97)12 privind personalul responsabil cu implementarea sancțiunilor și măsurilor, Recomandarea Rec(2006)2 privind Regulamentul european al penitenciarelor, Recomandarea CM/Rec(2010)1 privind Regulamentul de liberare condiționată al Consiliului Europei, Recomandarea CM/Rec(2012)5 privind Codul european al eticii pentru personalul închisorii.

II. Definiții

„**Monitorizare electronică**” este un termen general care se referă la forme de supraveghere prin intermediul cărora să se monitorizeze locația, mișcarea și comportamentul specific persoanelor din cadrul procesului de justiție penală. Formele curente de monitorizare electronică se bazează pe unde

radio, tehnologie de urmărire prin satelit sau biometrică. În general, ele cuprind un dispozitiv atașat persoanei respective, care se monitorizează de la distanță.

În funcție de jurisdicțiile naționale, monitorizarea electronică poate fi folosită într-unul sau mai multe din următoarele moduri:

- în faza procedurilor penale premergătoare procesului;
- drept condiție pentru suspendarea sau executarea unei sentințe de închisoare;
- ca mijloc de sine stătător de supraveghere a executării unei sancțiuni sau măsuri penale în cadrul comunității;
- în combinație cu alte intervenții de liberare condiționată;
- ca măsură premergătoare eliberării pentru cei din închisori;
- în cadrul liberării condiționate din închisoare;
- ca măsură de îndrumare și supraveghere intensivă pentru anumite tipuri de infractori, după liberarea din închisoare;
- ca măsură de monitorizare a mișcărilor interne ale infractorilor în închisoare și/sau în cadrul perimetrului penitenciarelor deschise;
- ca măsură de protejare a anumitor victime ale infracțiunilor de suspecți sau infractori individuali.

În unele jurisdicții, unde monitorizarea electronică se folosește ca modalitate de executare a unei sentințe cu închisoarea, cei care sunt supuși monitorizării electronice sunt considerați prizonieri de către autorități.

În unele jurisdicții, monitorizarea electronică este condusă direct de către penitenciar, agențiile de probațiune, serviciile de poliție ori alte agenții publice competente, în timp ce în altele este implementată de companii private care au un contract de furnizare de servicii cu o agenție de stat.

În unele jurisdicții, suspectul sau infractorul purtător al dispozitivului este obligat să contribuie la costurile utilizării sale, în timp ce în altele acestea sunt suportate în totalitate de către stat.

În unele jurisdicții, monitorizarea electronică poate fi folosită în cazul suspecților sau infractorilor juvenili, în timp ce în altele această măsură nu se aplică minorilor.

„**Suspect**” înseamnă orice persoană care se presupune a fi comis ori care a fost acuzată a fi comis o infracțiune, dar care nu a fost condamnată din cauza ei.

„**Infractor**” înseamnă orice persoană care a fost condamnată în urma unei infracțiuni.

„**Agenție care furnizează echipament de monitorizare electronică**”: de obicei, o companie privată care produce, comercializează, vinde, închiriază și întreține astfel de echipament.

„**Agenție responsabilă de supravegherea persoanelor supuse monitorizării electronice**”: agenție publică sau companie privată, căreia autoritățile competente îi încredințează supravegherea locației, mișcărilor sau comportamentului specific al unui suspect sau infractor pentru o anumită perioadă de timp.

„**Agenție de probațiune**”: un organism responsabil pentru executarea în cadrul comunității a sancțiunilor și măsurilor prescrise de lege și impuse unui infractor. Sarcinile ei includ o serie de activități și intervenții, care implică supraveghere, îndrumare și asistență, în scopul includerii sociale a infractorilor, și care contribuie la siguranța comunității. Ea poate, de asemenea, în funcție de sistemul legislativ național, să implementeze una sau mai multe dintre următoarele funcțiuni: să furnizeze informații și consiliere autorităților judiciare și altor factori de decizie, pentru a-i ajuta să ia hotărâri juste și în cunoștință de cauză; să furnizeze îndrumare și sprijin infractorilor aflați în custodie, pentru a pregăti eliberarea și reintegrarea lor; monitorizare și asistență persoanelor pasibile de o liberare timpurie; intervenții de justiție reparatorie și asistență victimelor infracțiunilor.

O agenție de probațiune poate, de asemenea, să constituie, în funcție de sistemul legislativ național, „agenția responsabilă de supravegherea persoanelor supuse monitorizării electronice”.

III. Principiile de bază

1. Folosirea, cât și tipurile, durata și modalitățile de execuție ale monitorizării electronice în cadrul justiției penale vor fi stabilite prin lege.
2. Hotărârile pentru impunerea sau revocarea monitorizării electronice trebuie luate de judiciar ori trebuie să permită revizuire judiciară.

3. Când monitorizarea electronică este folosită în faza premergătoare procesului, trebuie avută o grijă deosebită să nu se extindă această folosire.
4. Tipul și modalitățile de execuție ale monitorizării electronice trebuie să fie proporționale, ca durată și intruziune, cu gravitatea infracțiunii presupuse ori comise, să ia în considerare circumstanțele individuale ale suspectului sau infractorului și să fie revizuite cu regularitate.
5. Monitorizarea electronică nu trebuie executată într-o manieră care să restrângă drepturile și libertățile suspectului sau infractorului într-o măsură mai mare decât se prevede în hotărârea care o impune.
6. Când se impune monitorizarea electronică și i se stabilește tipul, durata și modalitățile de execuție, trebuie avut în vedere impactul său asupra drepturilor și intereselor familiilor și ale terțelor părți din locul în care suspectul sau infractorul este restricționat.
7. Nu trebuie să existe discriminare în impunerea sau execuția monitorizării electronice pe motiv de gen, rasă, culoare, naționalitate, limbă, religie, orientare sexuală, opinii politice sau de altă natură, origine națională ori socială, proprietate, asociere cu o minoritate națională ori stare fizică sau psihică.
8. Monitorizarea electronică poate fi folosită ca măsură de sine stătătoare pentru a asigura supravegherea și a reduce infracționalitatea pe perioada specifică a executării sale. Pentru împiedicarea infracționalității pe termen mai lung, ea trebuie combinată cu alte intervenții profesionale și măsuri de sprijin în scopul reintegrării sociale a infractorilor.
9. Când sunt implicate organizații din sectorul privat în implementarea deciziilor care impun monitorizarea electronică, răspunderea pentru tratamentul efectiv al persoanelor în cauză, conform cu standardele internaționale etice și profesionale relevante, revine autorităților publice.
10. Autoritățile publice trebuie să asigure că toate informațiile relevante privind implicarea sectorului privat în furnizarea de monitorizare electronică sunt transparente și vor asigura accesul publicului la acestea.
11. Când suspectii sau infractorii contribuie la costurile implicate în folosirea monitorizării electronice, valoarea contribuției lor trebuie să fie proporțională cu situația lor financiară și trebuie stabilită prin lege.

12. Raportarea, disponibilitatea și utilizarea informațiilor strânse în legătură cu impunerea și implementarea monitorizării electronice de către agențiile relevante trebuie stabilită în mod specific prin lege.

13. Personalul responsabil pentru implementarea deciziilor legate de monitorizarea electronică trebuie să fie suficient de numeros și instruit în mod adecvat și regulat pentru a-și îndeplini sarcinile eficient, cu profesionalitate și conform cu cele mai înalte standarde etice. Pregătirea lor trebuie să cuprindă și chestiuni de protecție a informațiilor.

14. Trebuie să existe inspecții guvernamentale regulate și căi pentru monitorizarea independentă a agențiilor responsabile de executarea monitorizării electronice într-o manieră consistentă cu legislația națională.

IV. Condiții de execuție a monitorizării electronice în diferite faze ale procesului penal

15. Pentru a asigura compatibilitatea, se pot implementa diferite măsuri, în conformitate cu legislația națională. În special, se pot solicita consimțământul și colaborarea suspectului/infractorului ori se pot stabili sancțiuni de descurajare.

16. Modalitățile de execuție și nivelul de intruziune al monitorizării electronice în stadiul premergător judecății trebuie să fie proporționale cu presupusa infracțiune și trebuie să se bazeze pe riscul corect asumat al dispariției persoanei în cauză, intervenției în procesul de justiție, amenințării serioase a ordinii publice sau comiterii unei noi infracțiuni.

17. Legislația națională trebuie să stabilească maniera în care timpul petrecut sub supravegherea monitorizării electronice în faza premergătoare judecății poate să fie scăzut de către instanță atunci când aceasta definește durata totală a oricărei sancțiuni ori măsuri finale.

18. Când există un program de protejare a victimelor, care folosește monitorizarea electronică pentru a supraveghea mișcările unui suspect ori infractor, este esențial să se obțină mai întâi consimțământul victimei și trebuie să se depună toate eforturile pentru a se asigura că victima înțelege disponibilitățile și limitările acestei tehnologii.

19. În cazurile în care monitorizarea electronică este legată de excluderea din, sau limitarea la anumite zone, trebuie făcute eforturi pentru a asigura că

astfel de condiții de execuție nu sunt atât de restrictive încât să împiedice o calitate rezonabilă a vieții de zi cu zi în comunitate.

20. Când trebuie monitorizată folosirea de substanțe interzise, trebuie să se aibă în vedere gradul de intruziune și potențialul terapeutic și educativ al abordării electronice și a celei tradiționale, înainte de a se hotărî care dintre ele va fi aleasă.

21. Monitorizarea electronică prin care infractorii nu au dreptul să părăsească rezidența trebuie evitată pe cât posibil, pentru a se preveni efectele negative ale izolării, în cazul în care persoana locuiește singură, și pentru a proteja drepturile unor terțe părți care ar putea locui în același spațiu.

22. În scopul pregătirii infractorilor pentru eliberare și în funcție de tipul infracțiunii, și de programul de management al infractorului, monitorizarea electronică poate fi folosită pentru a crește numărul de cazuri individuale de învoiri pe termen scurt sau pentru a oferi infractorilor posibilitatea de a munci în afara închisorii ori de a fi plasați într-o închisoare deschisă.

23. Monitorizarea electronică poate fi folosită ca o alternativă de executare a unei condamnări cu închisoarea, caz în care durata sa trebuie stabilită prin lege.

24. Monitorizarea electronică poate fi folosită, dacă este nevoie, în cazul eliberării din închisoare înainte de termen. În astfel de cazuri, durata ei trebuie să fie proporțională cu timpul rămas până la terminarea condamnării.

25. Dacă monitorizarea electronică este folosită, la nevoie, după executarea sentinței cu închisoarea, ca măsură post-eliberatorie, trebuie ca durata și gradul ei de intruziune să fie stabilite cu atenție, avându-se în vedere impactul general asupra foștilor prizonieri, familiilor lor și asupra unor terțe părți.

V. Chestiuni etice

26. Vârsta, dizabilitățile și alte condiții specifice relevante sau circumstanțe personale ale fiecărui suspect ori infractor trebuie luate în considerare când se decide dacă și în ce manieră de execuție poate fi impusă monitorizarea electronică.

27. Echipamentul electronic de monitorizare nu poate fi folosit în niciun caz pentru a provoca intenționat daune sau suferințe fizice ori psihice unui suspect sau infractor.

28. Regulamentul privind folosirea monitorizării electronice trebuie revizuit periodic pentru a se lua în considerare dezvoltarea tehnologică în domeniu, astfel încât să se evite intruziunea excesivă în viața privată și de familie a suspectilor, infractorilor și altor persoane afectate.

VI. Protecția informațiilor

29. Informațiile strânse în cursul folosirii monitorizării electronice trebuie supuse unor reguli specifice, bazate pe standardele internaționale relevante privind depozitarea, utilizarea și distribuirea informațiilor.

30. O atenție deosebită trebuie acordată stabilirii cu strictețe a regulilor de utilizare și împărtășire a acestor informații în cadrul anchetelor și procedurilor penale.

31. Trebuie stabilit un sistem de sancțiuni eficiente în cazul folosirii acestor informații în mod neglijent ori intenționat eronat.

32. Agențiile private care furnizează echipament de monitorizare electronică ori răspund de supravegherea electronică a persoanelor trebuie să se supună aceluiași reguli și regulamente privitoare la folosirea informațiilor pe care le dețin.

VII. Personalul

33. Toate regulile relevante cuprinse în Recomandarea Rec(92)16 privind Regulamentul european cu privire la sancțiuni și măsuri comunitare, Recomandarea Rec (97)12 privind personalul responsabil de implementarea sancțiunilor și măsurilor, Recomandarea CM/Rec(2010)1 privind Regulamentul de liberare condiționată al Consiliului Europei și în Recomandarea CM/Rec(2012)5 privind Codul european al eticii pentru personalul închisorii, care se referă la personal, vor fi aplicabile.

34. Personalul va fi instruit să comunice în mod delicat cu suspectii și infractorii, să-i informeze într-o manieră și o limbă pe care aceștia le înțeleg cu privire la utilizarea tehnologiei, la impactul ei asupra vieții lor private și de familie și la consecințele folosirii ei greșite.

35. Personalul va fi instruit să relaționeze cu victimele, în cazurile în care sunt folosite programe de sprijin ale victimelor în cadrul monitorizării electronice.

36. La stabilirea sistemelor de monitorizare electronică se vor avea în vedere avantajele răspunsurilor umane, cât și automate față de informațiile strânse de centrul de monitorizare.

37. Personalul răspunzător de impunerea ori execuția monitorizării electronice va fi adus la zi în mod regulat și instruit în legătură cu mânuirea, utilizarea și impactul echipamentului asupra persoanelor implicate.

38. Personalul va fi instruit să instaleze, să dezinstaleze tehnologia respectivă, să ofere asistență tehnică și sprijin pentru a asigura funcționarea eficientă și precisă a echipamentului.

VIII. Lucrul cu publicul, cercetare și evaluare

39. Publicul larg trebuie informat în legătură cu aspectele etice și tehnologice ale folosirii monitorizării electronice, cu eficacitatea sa, scopul și valoarea ei ca mijloc de restrângere a libertății suspectilor și infractorilor. Trebuie, de asemenea, conștientizat faptul că monitorizarea electronică nu poate înlocui intervenția și sprijinul uman profesionist pentru suspecti și infractori.

40. Trebuie să se efectueze cercetări, evaluări și monitorizări independente pentru a ajuta autoritățile naționale să ia hotărâri în cunoștință de cauză în legătură cu aspectele etice și profesionale ale folosirii monitorizării electronice în cursul procesului penal.

Manualul este conceput ca un ghid de politici și un instrument de management pentru profesioniștii responsabili de stabilirea și utilizarea monitorizării electronice. Textul evidențiază standarde etice importante în conformitate cu Recomandarea Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei CM/Rec (2014)4 privind monitorizarea electronică și alte recomandări în domeniul penitenciar și al liberării condiționate și sugerează răspunsuri la un număr de dileme etice. Manualul este rezultatul unei reuniuni multilaterale privind monitorizarea electronică, desfășurată la Strasbourg în noiembrie 2014, ca parte a activităților de cooperare în domeniul penitenciar, implementate de Unitatea de cooperare în materie de drept penal. Textul este disponibil și la adresa: <http://www.coe.int/t/DGI/CRIMINALLAWCOOP/>

PREMS021415

RON

www.coe.int

Consiliul Europei este organizația lider a drepturilor omului de pe continent. Acesta cuprinde 47 de state membre, dintre care 28 sunt membre ale Uniunii Europene. Toate statele membre ale Consiliului Europei au semnat Convenția Europeană a Drepturilor Omului, un tratat menit să protejeze drepturile omului, democrația și statul de drept. Curtea Europeană a Drepturilor Omului supraveghează punerea în aplicare a Convenției în statele membre.

COUNCIL OF EUROPE



CONSEIL DE L'EUROPE